

HIPPOCRATICA PVRGANDI METHODVS.

AVCTORE

M. CLAVDIO TARDY,
DOCTORE MEDICO

PARISIENSI.

CHRISTO LAUS

HONOS ET GLORIA.

PARISIIS,
Apud CAROLVM CHASTELAIN, via Iacobæ
sub signo Constantiæ.

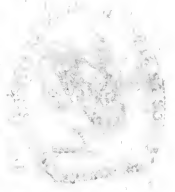
M. DC. XXXVI.
CVM PERMISIONE.

RECEIVED

LIBRARY

METHUEN

YOUNG MAN'S LIBRARY

APRIL 1912
CAROLUS CHRISTIAN, via Jacobus
sub signo Constantino
M. C. XXVII

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO VIRO D.D.

MICHAELI LE MASLE,

REGI A SANCTIORIBVS CONSILIIS,
INSIGNIS ECCLESIAE PARISIENSIS PRÆCENTORI
& Canonico, Priori ac Domino des Roches, sanctæ Matix à Campis,
Montdidier, Brezolles & Long-pont, necnon Vicario Generali Eminentissimi Cardinalis ALPHONSI DV PLESSIS DE
RICHELIEV, Archiepiscopi Lugdunensis Primaris Gallix, &
Magni Franciæ Eleemosynarij.

NTISTES Reuerendissime, cum tu unus
ex vniuerso cinium Optimatum cœtu de re Medica
amplificanda mentem habueris, & beneficentissimâ mente destinata facto ipso comproba-
ueris; Tu quoque instar omnium nobis omnibus seligen-
dus es cui nos ipsos resque nostras vicissim dedicemus ac
deferamus. Enimvero unum & alterum è consultissimis
senioribus nostris seligebas quibus tua valetudinis cu-
ram committeres; mox sanitati redditus non eos modo
selectos voluisti quos muneribus tuis cohonestares: sed non
minore acerrimi iudicij laude quam munificentia gloriâ,
vniuerso Medicorum Parisiensium cœtui stupendum &
rarum hoc hisce temporibus beneficium contulisti, idemque
illustre monumentum à te & singulorum diligentiam &
omnium præcellentem in medendo industriam approbari.

Quod ut in honorem & decus artis nostra iamdudum cess-
sit, ita etiam credo cessurum olim in commoda ciuibus uni-
uersis, ut vel eo benefacto prater cetera optimus ciuis ater-
num audias apud omnes, qui docueris non omne solum for-
ti viro patriam, ut aiunt, sed suam cuique ciuitatem ha-
bendam esse, eamque pro virili parte adornandam: cum
nobilem huiusce urbis Medicorum familiam ea vera uti-
litate ratione iuueris qua bonas artes promoueret. Hoc
tua virtutis argumentum est quod vel ignotos homines &
à tua consuetudine remotos in tui venerationem rapiat;
Quid faciam ego quem toties singulari humanitate exce-
ptum omnibus propensi animi iudiciis prosequutus es;
Vtique non aliud quam ut enitar benevolentiam quam
mihi testificatus es omni officio, reuerentia erga te & ob-
sequio promereri. Quamobrem opusculum istud egregia
quadam proba, tibi que dilecta Medicina precepta ex Hip-
pocratis oraculis deducta complexum illustrissimo tuo no-
mini apposui, unde mihi presidium statuerem aduersus
eos qui disciplina salutaris ofores fuerint. Id quaecumque
est aduentitij muneris solita tua benignitate excipies, An-
tistes illustrissime, prater tibi debitas ex instaurandis no-
stris adibus gratias; propter excelsam animi tui providen-
tiam qua mirifice prospexisti ne unquam caduca forent
edes istae, quarum Domini donis tuis & honoribus aucti ci-
uium suorum saluti assiduus curis & lucubrationibus nun-
quam desinent consulere.

Tuus ex animo, CLAVDIUS TARDY.

Auctor ad Lectorem Beneuolum.

 ALENVS Hippocrate minor est, quanto superat alios omnes qui medendi scientiâ floruerunt. Ille enim ab huius oraculis non tantum ut ab effato præceptoris auspicari solet opera sua, sed ut à Dei voce. Et reuera medendi scientia Dei Optimi Maximi munere nobis concessa dimanauit ab eius inuentore magno Hippocrate. Propterea quæ illius monimenta quia ueneratione digna maiora sunt omni commendatione. Verum non sunt ad cuiusuis ingenij modulum, quia ratiocinationes continent innixas principiis quæ plerumque reticentur, nec ea sunt quæ permulti sibi fingunt. Vnde mirum non est si commissus error in principiis interpretationum progressu maximas inducat aberrationes. Mirantur illustres & receptissimas quasdam conclusiones quibus tamquam scopis dissolutis libros auctoris constare putant inscij principiorum, methodi, finis, obiecti. Huius rei ratio est, quia vix initiati rebus Philosophicis & insalutato Aristotele, propter desidiam rerumque difficultates, ex infimæ notæ auctoribus hauriunt adulterina Medicinæ principia, quibus adeo intemperanter addicti sunt ut frustra speres ab illis posse dimoueri. Huiusmodi homines planè respuit & auertatur celeberrimus ordo Medicorum Parisiensium, quippe qui constat viris selectissimis & ita per multos annos exercitatis in auctorum Classicorum lectione, ut ipsemet Hippocrates illis tamquam præcipuis interpretibus maximam gloriæ suæ partem debeat. Eædem vero conditiones exoptantur in idoneo librorum Hippocratis lectore quibus ipse Candidatum Medicinæ ornatum exposcebat. Ideoque recedere debet ab eius sa-

eris qui vnum aut alterum folium cursim vel oscitanter legit;
nec enim desides idonei sunt illius doctrinæ discipuli. Ad hæc
eum pollere decet Aristotelis Philosophiâ, quia gentilitia sunt
& familiaria vtrique auctori principia. Itaque velim sis instru-
ctus illis omnibus, eoque animo vt etsi plurima te scire noscas,
mecum tamen existimes in ea quam proficeris arte plura igno-
rare quæ debeas & possis ab alijs ediscere. Sic enim poteris è
nostris operibus eruere breues & dilucidas expositiones diffi-
cillimorum Hippocratis contextuum, quos absque iactatione
vel aliorum contemptu persequi solemus. Quamquam hæc di-
cens ipse vereor insultus aliquorum, nimis enim frequenter
expertus sum plurimos esse.

Quos faciunt corda superba rudes.

Quique nullius alterius arte quidquam sciri posse credût quod
ipsi non nouerint. Verum qui summas artis & Hippocraticæ
lectionis difficultates comprehenderint earum plurimas à no-
bis explanatas aliquando fatebuntur. Hæc enim profero non
ostentatione nec honoris aucupandi causâ, sed ea quæ debeo
largitori Deo rependere meditatus, quia non propriis viribus
id assequutum me noui, sed acceptis à Deo beneficiis. Ideoque
nominis illius gloriæ & honori non ista modo, sed & omnia
quæ molior qualiacumque sunt referre & consecrare decreui.
Cæterum vbique citamus Hippocratem secundum folia & ver-
sus impressionis Frobenianæ Græcæ, quia maximè probatur
ab omnibus, eamque potissimum versant eruditi penè omnes
Medici. Præterquam in libris quos Galenus Commentariis il-
lustrauit, in his enim Galeni Basilicnsis Græci Quintam partem
quæ continet Commentarios in Hippocratem perpetuo lau-
damus, vt in impressione Frobeniana Græca.

APPROBATIO.

NO S *infra scripti Doctores Medici Parisienses fidem facimus*
nos perlegisse libellum de Hippocratica purgandi methodo,
auctore M. CLAUDIO TARDY, Doctore Medico Parisiensi
meritissimo Collega nostro, quem dignum indicamus qui typis
mandetur. Datum Paris. 2. Aug. 1646.

M. CLAVDIUS LIENARD,

M. IACOBVS RENAULT Scholarum Censor,

M. CAROLVS LE BRETON.

Permission de Monsieur le Lieutenant Civil.

VEu les Approbations des sieurs Lienard, Renault & le Breton Docteurs en la Faculté de Medecine de Paris, permettons faire imprimer le traité de Hippocratica purgandi methodo.

Signé, D A V B R A Y.

Typographiæ errores præcipui.

Fol. 2. circa finem *lege* procatarricæ. f. 17. laudatus versus est Æneidos 4. f. 18 v. 14. *lege* superimpositum. f. 12. v. antepenultimo *lege* eadem. f. 24. v. 28. *lege* homogeneos.

HIPPOCRATICA

PVRGANDI METHODVS.

RS quæuis solertissima et potissimum æmulatur naturam quæ maiori pollet sapientia, eiusque nobilissimos conatus & præstantissimum opus imitatur. Hæc est animalium natura quæ primo producit animalculum quod exili quamquam minutissimaque mole, nihilominus tamen animalis futuri partes omnes continet quas ut simul effingit eadem diligentia & æquitate amplificat. Quare ars quæ scientias tradit & condit methodos, imitari debet naturam quæ reguntur animalia præmittens earum breuia quædam lineaméta quæ partes omnes operis futuri contineant, ut singulas deinceps adaugeat. Nam conueniens est vnico quasi mentis intuitu singulas scientiæ quæ tradenda suscipitur partes conspicerere, quia priora posterioribus & posteriora prioribus lucem conciliant. Ideoque methodus integra quamquam contracta & paucis expressa periodis, vtilior & fecundior est, quam membrum singulare licet ingens & operosum. Siquidem breuissima synopsis semina primaque principia continens, solâ fecundæ mentis operâ facile excrefcit in molem, quia *principium totius operis maxima pars est, idèdque non aq̃ue perspicuum. Etenim quando virtute maius, eò mole exilius est & difficilius apprehenditur. Adinuento vero comprehensoque principio facilius est ea qua consequuntur adicere.* Id Aristotelis effatum expectari licuit non segniter incumbenti scriptis Hippocratis, illius enim doctrinæ principia quædam à nullo auctore quem legerim deprehensa mihi contigit attingere. Eorum præcipua spectant ad hominis procreationem, alia morborum solutionibus inseruiunt, alia denique purgandi methodo. De tribus illis capitibus concinnatas theses publicè defendimus principiis Hippocraticis & rationibus planè contextas, quæ propter difficultates quibus præstantissimarum rerum primordia solent obuolui non omnibus æquè arriserunt. Mihi mens est eadem incudi reddere ac resolvere in Physica principia, omniumque librorum auctoris euidenti consensu confirmare. Quia continent Hippocraticæ sapientiæ prima lineamenta & semina ex quibus operosum

Cap. ult.
Elenchorum.

non est vberrimos & suauissimos flores ac fructus proferre. Præbunt autem quæ de Hippocratica purgandi methodo conscriptæ, quia Medicum magis sapiunt & vtilissimis Medicinæ faciendæ principiis inniuntur. Earum caput est An morbis à pituita vomitus, à bile deiectio. Hæc autem propositio præfigitur illis vt anceps & problematica quæstio (incredibilem quidam credunt) verè tamen Hippocrati receptissimum tritissimumque principium est, tot ætatibus non animaduersum. Proptereaque firmissimis rationibus à sensu petitis, quas præ cæteris Medicus consecrari debet, ægrorumque curationibus confirmatur. Istud itaque programma discutiendum diligentius & ad instar pusilli foetus ad augendum solidioris & vberioris alimenti appositione. Singula principia Medica quasi germina firmanda radicibus & in verâ scientiæ naturalis principia resoluenda: amplificanda propaginibus & conclusionum multitudine. Exornanda floribus siue diorismis & præceptis Therapeuticis. Tum denique omnium morborum legitima curatione quam sanitas, verus & germanus Medicinæ fructus, excipit.

QVÆSTIO MEDICA.

QVOD LIBETARIIS DISPUTATIONIBVS MANE

discutienda, in Scholis Medicorum, die Iouis 18. Ianuarij.

M. CLAVDIO TARDY,

DOCTORE MEDICO, PRÆSIDE.

An morbis à pituita vomitus, à bile deiectio?

Ad præcautionem instituta vacuatio appositè perficitur phlebotomia & purgatione, sed & vno vomitu plerumque fieri potest, in pituitosis quidem ieiunio ventre & crebrius, in biliosis rarius, & à satietate. Venter alimendi promptuarium, partibus omnibus humores distribuit, superuacanea vniuersi corporis excipit dum vehementius agitur. Sic vbi procatarrice causæ vis innouit, ea vomitu mox excludenda, ne corrupta in habitum refundantur, vel cuiuspiam parti obstruata morbum inducant. Idem præcauet morbos ex tempestatiua mutatione. Helleborismus in fractura calcis, brachij, cruris, primo die vel altero inflammationem præuenit. Nec præcauendū so-

lum prodest vomitus, sed & curandis morbis quampluribus. Vniuersum corpus iuuat citra febrem, ideoque vlcus vteri ex totius vitio sanat, icterum. Sed partium quoque morbis à pituita, vel ex hac bili permixta. Nec similaribus modò, sed organicis quibusdam confert: vterum moderatus deprimit elatum: vehemens prolapsum erigit sursum: errabundum firmat: ischio hærentem dimouet: liberalem muliebrium profusionem cum fœcunditate largitur.

FONS humoris grauis supremum situm, leuis infimum ad mixtionis facilitatem obtinuit, & vt pituitæ impluuiò æstus viscerum infringatur; quæ si copiosior in ventriculum decumbat, suo lentore tumultum ciet ac vomitum, ad quem pituitosi procliuiiores, pueri iuuenibus, Septentrionales Meridionalibus, obesi gracilibus, mulieres viris, & proinde facilius ferunt & iuuantur. Sed hyeme magis quàm æstate. Bilis ad intestina deriuatur, instar clysteris infiri vi pollens purgandi. Hæc ignis Microcosmi sursum rapta parens est omnium februm in proprium canale reuocanda, vt febris desinat cholagogis deorsum, non emeticis, quæ haud conueniunt, nisi ab humore frigido vexatis, & dum bilis in ventriculum est effusa. Caput in febribus incandesceat vomitu & bilem naturâ leuem sursum rapit exhausto phlegmate quo frigidi metropolis & totum corpus temperari solet aduersus dominatum bilis. Cerebrum quippe cordi æstuanti præsidium est. Vomitus alioquin permultis vtilissimus modo facile vomant, sint crassi, nocet gracilibus, biliosis, etsi bilis partes superiores afficiat. Promoueatur radicibus, foliis azari, semine atriplicis, floribus anethi, iulis iuglandis, nunquam stibij puluere, cataputiâ, cyclamine, gratiolâ, ricino.

QUATVOR humorum fontes singuli propriis & proximis meatibus euacuant exuperantiam. Cerebrum phlegma per os, cor sanguinem per nares, iecur bilem per aluum proximam, per eandem lien humorem seculentum, serum, quatuor humorum commune vehiculum, per renes excernitur. Idem morbos dum committunt imitatione naturæ, euacuandi sunt per ductum quàm maximè vicinum. Affectus partes supra diaphragma obsidenres, per superiora, qui infra purgatione indigent per inferiora. Licet sæpius ac crebrius prauis humores proprios fontes & vicinas partes afficiant, quàm remotiores; si quando has inuadant, curatio per proximum ductum istius principij instituenda. Obsurdescetes, ophthalmici, comatosi & lassitudine vlcerosa iactati, diarrhœa biliosa spontaneâ vel artificiali

iuantur. Nec arthriticis, hydropicis, & quibus in pulmone subest vlcus, aliæ in parte corporis vulnus, vomitus competit, sed deorsum facta purgatio. Ex humorum permixtione morbis quæ sit decernenda purgatio, indicant ipsi humorum fontes.

HYEMS tempestatum algidissima, in cerebro cumulat phlegmaticum succum, paritque ex ipso in capite ac thorace subiecto, frigidissimos morbos, qui vomitu curari debent. Æstius ardor bilem reponit muleam, iecur, lienem, renes pessimè afficit, crebrosque inalui na regione morbos excitat, deiectione, haud vomitu curandos. Nisi bilis ex ciborum corruptione ventriculo coërceatur, vel in hunc ex vniuerso corpore vel ex hypochondriis decubuerit, tuncque non pituitam modò, sed ipsam bilem sursum purgabis, quæ enim vergit humor est educendus: ventriculus vix nisi vomitu purgari potest. Quare graciles, biliosos & facilè vomentes aliquando licet purgare sursum æstate, nunquam hyemè: Ex aduerso pituita, cuius vacuatio fieri debet sursum, si quandoque deorsum purganda; hyeme potius, quo tempore potest eâ copiâ produci, vt eam vomitu agitare non minus periculosum, quàm in leucophlegmaticis, qui per initia deorsum, dum conualescunt, sursum purgandi. In graui lienteria ex adherescente intestinis & pyloro phlegmate, nunquam sursum purgabis in ipsius vehementia, metu suffocationis & nimii confluxûs in partem affectam. Quamquam diarrhœa, tenesmus, dysenteria, sicut & lienteria ex decubitu pituitoso prodeuntes, vomitu vt proprio præsidio curari debeant. Pituita semper sursum æstate, aliquando bilis; hyeme contrà bilis semper deorsum, necnon aliquando, pituita. Opportunitas duos humores purgandi sursum crebrior æstate, deorsum hyeme. Pro vnus humoris dominantis ratione, vomendum sex menses hibernos, æstate purgandum. In initio paroxysmorum totiusque morbi, sicut in ipsa commutatione tempestatum, facilè vomentes purgare licet sursum, vix vnquam deorsum.

HVMORIS propensio propter anni morbi que tempus aliquando vincit indicationem ab ipsius fonte desumptam: vincitur à natura particulari vomere nescia, præ constitutione pulmonis molli, rara & inepta vomitui structura, propter longitudinem ac angustiam colli & thoracis. Hinc scapulæ prominentes & carinatum pectus quod œsophagum sicut viscera intus comprimit & ineptum reddit resolutioni sursum. Hinc diaphragmatis amplitudo minor ac tensio quæ reluctatur subuertendo ventriculo qui remotior est à pharynge,

quam in aliis, quod exiliori longiorique sunt œsophago. Nec potior est indicatio petita à morbi specie & partis affectæ natura, eâ, quæ ab humoris scaturigine. Ideo phthysicos ex fluxione pituitæ bili permixtæ, vel falsæ, cuius generatio in capite, sursum purgare licet adhibita cautione, melancholicos autem deorsum liberalius eodem ratiocinio contrarias purgandi vias adhibentes. Febris quartana secundaria ex humore melancholico, deiectione; primigenia plerumque humoris crassi pituitosi soboles, pueris familiaris, vomitu curari debet. Lienosi ex bilis congestione fecessu; à pituita, vomitu vacuandi. In apoplexia, otalgia, pulmonis inflammatione pro humoris dominio, eadem curandi ratio. Indicatio quæ petitur à situ partis affectæ aliquando vincit indicationem quæ sumitur ab humoris morbifici scaturigine. In quam sedem corporis irreperit nescia refluxum pituitæ meatu proximo vacuetur, diarrhœa, perirrhorœa, sudore; licet à primæ naturæ instituto sit alienus. Hinc plurimi morbi mulieribus propriè egent purgatione per inferiora, quod vterum morborum muliebrium causam afficiant infra diaphragma situm, etsi prodeant à pituita, quæ ratione fontis vno vomitu excludi deberet.

Ergo morbis à pituita, vomitus, à bile, deiectio.

Proponebat Lutetiæ TVSSANVS FOVCAVLT Paris.
A. R. S. H. M. DC. XLVI.

Ad primum corollarium.

Hippocrati mos fuit præcauere morbos euentium causarum moderatione vsuque legitimo & euacuatione tempestiua antecedentium quæ naturam corporis mouent & immutant vt mouentur à causis euentibus. Antecedentes autem causæ duæ sunt præcipuæ plenitudo scilicet & cacoehymia quarum vtrique vomitum plerumque sufficere cum recta victus lege credidit. Quia vomitus, potissimum qui promouetur ope ciborum & potulentorû, superfluos humores omnes exhaurit absque totius noxa. Siquidem purgantia per secessum penetralia corporis & integram intestinorum seriem peruadunt & afficiunt, quod ne quidem sit ab emeticis purgantibus, quia breui reuomuntur cum succis excrementitiis quos educunt. Præterea vomitus colliquando vehementer attenuat corpus, & propter alimentis reiectionem plenitudini confert & athleticam sanitatem soluit quæ morbis ipsis formidabilior. Hippocrates itaque raro consulit epaphæresim ad præcauendos morbos in ipsa plenitudine, sed vomitum affi-

Pendè inter-
gris tribus
libris de diarr-
ta & de in-
somniis.

l. 2. de dietæ
f. 97. versu
11.

duo laudat & oris exastringente vino collutiones à vomitu, ne vasa pulmonis & faucium diuellantur; indeque victum tenuem siccum & refrigerantem cum pluribus exercitiis. Crebriores sanguinis missiones extra morbos propter consuetudinem praesidii non equè iuuant in morbis. Hæc est Hippocratis doctrina centum locis confirmata in quibus imminentes morbi à dissimilibus plenitudinis & cacoehymiae differentiis vomituum beneficio eluduntur. Nihilominus tamen ipsemet epaphoretum prescribit illis omnibus qui morbis à plenitudine aliquando correpti misso sanguine vel hemorrhagia conualuerunt. Quia sanguinis profusio duce natura vel arte suscepta præcauet omnes morbos imminentes quos iudicare solet & sanare dum ægros exercent. Ita si quæ pars corporis obnoxia sit morbis à collectione sanguinis, ea liberatur epaphoresi celebrata priusquam fiat à parte remotissima ab illa quæ solet affligi. Quare plenitudo solui debet educto sanguine si iam aliquando peperit morbos; si vero nunquam morbos induxit, vel partes aluias tantum occupet, Hippocrates ex ea nascituros morbos præuerit vno vomitu viuendique ratione legitima.

Porro plenitudo vel inanitio iam prouecta pro varietate temperamenti vel corporis habitus variis quoque se produnt signis quæ conspicua sunt etiam in vigilantibus. Incipientes autem dignosci possunt è solis insomniis propter signorum tenuitatem. Quia sensibilibus promiscuè occurrentium maiores impulsus, quales in vigilantibus, obscurant & elidunt intimarum causarum motus exiles qui maximi iudicantur à dormientibus, & perfectam sui ut imminendum morborum notitiam promunt. Maxime si vigeat, ut tum ferè solet, humorum segregatio nec legitime sint permixti. Si quidem segregatus humor primo percellit spiritus quia mobiliiores & ubique diffusi; spiritus autem concitati vicissim humores & vniuersum corpus immutant, unde morbus. Interim tamen impressio facta spiritibus innotescit insomniis. Tum verò imminens à segregatione morbus mature citato vomitu præcauendus. Hac adhuc bita distinctione ut in pituitosis promoveatur ieiuno ventre & crebrius ac ope catharticatorum; in biliosis autem rarius idque à satietate simul & à tepida balneo, metu vasorum ruptionis. Hoc etiam ordine ut meri cyathus præmittatur, quod præstantissimum sit & firmandis viribus appositissimum præsidium, quibus euomentes, ex iis qui purgantur, indigent omnium maxime. Quia in ipsa purgatione celeriter exoluantur qui prauo utuntur alimento, id est sanguine vitioso quales biliosi. Deinde cibos omnis generis deuorent absque vilo potu, quia propter siccitatem & duritiem diutius in ven-

l. de natura
humana, f.
35. v. 14.

l. de salubri
dieta f. 33. v.
44. & f. 34
v. 5. & seq.

Aph. 36. sect.
2.

ericulo subsistunt & vndique proliciunt cacochymiam quā diluuntur ac intumescunt. Ideoque copiosissimus potus post aliquod tempus fermentatum ac æstuantem ventriculū contrariorum ciborum qualitatibus facilius subuertit; ita ut cacochymia circa cibos collecta expeditius euomatur.

Vomitū autem præcauendis morbis confert admodum, quia ventriculus alimenti promptuarium partibus omnibus humores distribuit; & in microcosmo gerit vicem matris emittentis omnes fluuios, quos refluētes eodem aluēo rursus admittit. Ita ventriculus corporis vniuersi superuacanea rursus excipit in vehementi quauis agitatione. Nam si partes exteriores & ignobiles nullisque penē meatibus peruiæ plerumque magnos humorum decubitus patiuntur; quanto maiores experiri debet ventriculus exquisitissimo sensu pollens & inani præditus amplitudine quæ vagos humores allicit ipsa per se. Maximèque dum vellicatus irritatur à cathartico vel vrgetur à cibi potusque copia. Siquidem peruius est multis & magnis meatibus, situs in centro corporis & obseptus vndique partibus nutritiis cerebroque subiectus à quibus omnis illuuiēs in amplitudinem ventriculi confluit. Quosdam plethoricos obseruare licet qui longiori ieiunio propter inanitatem ventriculi trahentem vitiosos humores sponte sua vomunt affatim. Ideo recta ratione dictum est *quæ vaga feruntur* & habitum superioraque corporis occupant *educenda sursum*, quia turgere nequeunt humores & toto corpore vagari, quin à singulis partibus expellantur quadam vicissitudine facilèque decumbant in eam quæ paratior excipere, qualis ventriculus. Vnde quoties causæ procatarticae vis innotuit, & eius impulsus excitando morbo par esse creditur, humores agitati citato vomitu mox excludi possunt, antequam planè corrupti refundantur ut solent à ventriculo in habitum vel cuiuspiam parti obfirmati morbum inducant. Sic in ipsa commutatione tempestatum tollitur occasio morbi vomitu. Sic helleborismus inflammationem præuertit antecedentis causæ vacatione in fractura calcis, brachij, cruris aut magni cuiusvis ossis cum vulnere, primo statim die vel altero, modo febris absit. Quia si febris excitaretur illico purgandum non esset prorsus, vel instituenda foret purgatio deorsum ratione bilis quæ causa est continens omnium febrium. Licet enim febris accendi nequeat illico ratione etomatum mediocrium sed tantum circa tertium diem, aliquando tamen ratione dispositionum quæ præexistunt in corporibus vel ratione etomatum magnitudinis & affectus partis præstantia, febris illico excitatur. Ita vitæ Latissæ sauciatus ergo partesque nutritias atrociter confusus halsâ, deorsum purgatus est

l. 1. de dietæ
f. 84. v. 20.

l. de humoribus
f. 100.
versu 46.

Arist. probl.
4. sect. 1.

l. de fract.
sect. 1. & 3.
f. 547. v. 22.
& f. 571. v. 22.

Epid. 1. 3. f. 337. v. 22.

l. laudato f.
362. v. 18.

altero die non sursum, quia verisimile est ipsum propter immanitatem vulneris iam correptum febre. Deinde præter alias causas tumor abdominis superueniens à purgandi sursum consilio reuocare potuit Hippocratem, ut deinceps declarabitur. Ita Tychon in obsidione circa Datum telo traictus est pectus & in ipso diaphragmate vulneratus. Illi propter easdem causas & magnitudinem tromatis eodem die præscriptum præsidium deorsum purgans.

Ad calcem l.
2. de dieta f.
99. vers. 36,

Similiter ubi laboris exuperantia supra modum exsiccatur corpus humiditate benigna spoliatum. Indeque carnes incalescunt & horrent propter colliquationis diffusionem per partes sensibiles; ipsæque venulæ carniū alumnæ laborantes exhaustu trahunt colliquationem, quā feruentissima tumentes incandescent, & accendunt ardentem febrem. Nisi totum corpus ex tempore humefiat balneo tepentis & dilutionis vini potu, moxque ciborum planè dissimilium ingluie, quam magni crebrique calices interpositi perfundant; & laborans ea satietate gaudeat, quousque venis turgentibus euomere nitatur. Deinde post vomitum sufficientem surgat aliquandiu gratiā iuuandi motum peristalticum deorsum, quo aluus exoneretur illuici farcinā. Quia vehementem motum peristalticum ventriculi sursum, solet excipere saltem aliquantus deorsum quo recurrit in situm naturalē. Illius autē motus beneficio *vomitus aluum subsistentem mouet*. Ex his denique molliter indulgeat somno; hac enim arte vires exhaustæ roborantur additione succi laudabilis, & colliquatio morbum paritura foras eicitur. Etenim squalidum corpus humefcit ingestis dapibus variæ facultatis, vnde partes corporis etiam dissimiles singulæ sibi similes succos alliciendos comparare possunt. Recreatæ vero satiatæque rursus emittunt vomitu quod superfluit ipsamque colliquationem morbificam. Quia ventriculus inanitus allicit, idēque carnes in eius cavitatem refundunt excrementitios & inutiles succos; vtilis autem & necessarios nunquā sinunt elabi nisi vis inferatur illis à causa vehemente, vel à pharmacorum malignitate, quibus propterea si quando vomendum sit gracilibus abstinendum censet Hippocrates.

l. 2. de dieta
f. 97. v. 14.

Initio l. 4. de
morbis f. 166
vers. 11.

Ad calcem l.
2. de dieta f.
89. v. 48.
Ad calcem l.
2. de dieta f.
99. v. 34.

Eadem ratione naturæ biliosissimæ citra cacochymiam temperari possunt, quia corpus ad excessum siccitatis prouectum potest humefieri siue excessu humiditatis alimentariæ quæ morbum oppositum induceret. Non tamen sine excessu humiditatis quæ qualitate prodest tamquā materia perfundens vniuersum corpus. Nam si squaloris excessus à natura vel ab immoderato labore inductus ad amissum cognosci posset iustaque proportio ciborum quā mederemur, curatio cederet ex votis. Neutrius vero cognitio possibilis, idēque siccitatis excessus etinici debet ingestorum varietate & excessu, quia superari nequit nisi à contrario quod pariter aut

magis

magis à mediocritate recedat. Humeſtatio vero iuſta conciliatur humi-
ditatis appoſitione neceſſaria ſuperfluaque reiectiōe, quæ ſolo vomitu
à ſatietate fieri poteſt, non eo qui fit vilius pharmaci ope. Ita cauſarum
procatarticarum malignitas eludi poteſt antecedentium matura vacua-
tione priuſquam morbos inducant. Dum vero non eſt ea cauſa proca-
tartica viſ vt breui pariat morbum ſufficit vna victus ratio, ſiue cauſas
evidentes amoueāt, ſiue inſingat illarum vires ope contrarietatis. Sic in
fracturis in quibus non eſt metus inſignis inflammationis ſolam viuendi
legem præſcribit: vbi vero mors imminet ex inflammationis magnitudi-
ne, conſulit ei futuræ per vomitum. Sic in dominatu bilis & vbi labores
non multum ſuperant cibos, Hippocrates ad præcautionem nullo modo
præſcribit vomitum vel rarius; ſed accommodatam victus legem, quia
bilis ex naturæ lege ſuſum purganda non eſt.

l. 1. de dieta
ſ. 105. & 106.

Nec præcauendi ſolùm prodeſt vomitus, ſed & curandis morbis quam-
pluribus, quoties enim cacochymia totum corpus occupat, & in habitu,
vel ex eo citrà febrē morbos parit in excretionum viis, præſcribi
poteſt. Sic in vlceratione vel imbecillitate vterum quam committit ali-
cuius illuiei perennis influxus ex habitu, præſcribitur. Ita totum Simonis
corpus ſcedantibus exanthematis imperatus eſt ab Hippocrate vomitus
vt appoſitiſſimum præſidium. Et in vlcere matricis ex vitio totius, aut ex
decubitu cacochymia fluētis ex habitu corporis, cuius ſignum pathogno-
monicum eſt humiditatis tenuioris & ſanioræ profuſio; quia propter mo-
ræ breuitatem & aſſiduitatem decubitus, incocta ſecedit, in quo diſtingui-
tur ab ea quæ conſiſtens & puriformis indicat vlcus aduentitio liquore
minimè perfundi, ſed vterum idiopathicè laborare. Ideoque illi conue-
niant ratio victus & præſidia quæ toto corpore diffuſos humores exhau-
riant & exſiccant: Quod nulla vacuationum perficere poteſt vt vomitus,
quem propterea in primis & crebrius commendat. Quamquam & purga-
tionem deorſum ſuadeat ad hypogaſtricæ illuiei vacuationem. Similiter
in omnibus mulierum fluoribus ex affectu primario totius, aut ex vteri ſym-
pathia confert vomitus, quia raritate & mollitie mulier eſt tota velut vte-
rus opportuniffima colligendæ illuiei, quam venæ ex habitu nauſeatio-
ne reſcundunt in ſeruile membrum ſingulis menſibus ex inſtituto naturæ
ſemel, aut pluries aſſiduove fluxu per morbum. Quare nauſeationis illius
in ventriculum derivatione & reuulſione crebra per vomitum fluores vte-
rini compeſcuntur, niſi totius habitus aut abdominis tumor inſignis & œde-
matofus obſiſtat, tunc enim mitiora rarioraque uſurpat emetica. Quia fon-
tem morbiſicum nunquam mouet in ſummo cacochymia dominatu, priuſ-
quam magna pars illius vacuata ſit per meatum minimè conſuetum, ſed
remotiorem ab illo principio; Metu vehementioris agitationis & nimii

Acut. ſect. 2.
ſ. 174. verſu
53.

Epid. l. 6.
ſect. 2. ſ. 466.
v. 19.

l. 1. de mor-
bis mul. fol.
250. v. 25. &
ſeq.

l. 2. de mor-
bis mulierū.

confluxus in originem, unde cacochymia quæ purganda suscipitur profu-
xerat, quia proclivis est insita facultate in eam refluxere, idcircoque naturam
illius obrueret. Humores omnes, suas sponte ut plurimum, at semper si ve-
hementius agitantur refluent ad proprios fontes à quibus in excretionum
vias familiares amandantur. Modo sint ea qualitate & copia quæ regi pos-
sit à principiis, sin minus ipsa corrumpuntur ab humorum malignitate &
copia. Idcircoque quandiu mediocris est eorum quantitas repurgari debent
per easdem vias, ut artis & principiorum iunctis viribus absoluta vacuatio
subsequatur. Dum vero præter morem adaucti sunt si ducantur in pro-
prium fontem ab insigni decubitu corruptionis est metus. Etenim cathartici
cum cacochymiam potius auget quam minuit antequam fiat euacuatio;
quare si diffusam per habitum revocet & dirigat in proprium fontem, velut
agmine facto vires illius obruet, sic in fluore muliebri qui ovo crudo confuso
similis est dicitur si vehementer intumuerit exhibere decet pharmacum quod phleg-
ma cum bile purget, si vero non valde tumeat & à phlegmate potissimum la-
datur purganda sursum, etiam helleboro si ferant vires. Quia mediocris pi-
tuitæ copia tuto purgari potest sursum, nec imminet periculum suffocatio-
nis ex eius refluxu ad cerebrum quod est succi frigidi glutinosique siue pi-
tuitæ fons & metropolis. Sic in fluore flauo; & in acerrimo qui dicitur as-
sarum carniū succo similis utitur helleborismo, tum post aliquot dies pur-
gatiuis deorsum vacuanda bili quæ superest in proprio fonte, ex quo di-
manauerat in habitum corporis ineunte morbo, & auriginosos fecerat.

Eadem planè curatio convenit icteris, quia nascuntur ex cacochymia in
universum corpus effusione. Icterus à bile l. de locis in homine curatur vsu
ciborum, potuum balnearumque pinguium triduo vel quattriduo,
quibus humor acris & siccus hærens in meatibus propter crassitiem di-
luitur & mitificatur. Indèque congruenter Aphorismi doctrinæ vomitu
facilius educitur, adhibita simul quavis alia particulari vacuatione, qualis
quoque fit tergentibus, incidentibus & meatus referantibus balneis. Mini-
mè tamen cholagogis deorsum, ne toto corpore vehementius agitata il-
luvis magis incalcescat, & in hepaticarum venarum angustis, proprioque
fonte obfirmetur. Verum vacuata bile, quæ dissolui potuit ingestis & ad-
motis humectantibus, refectiōi studet ope ciborum qui sanguinem spiri-
tusque multos generantes colorem rubrum conciliant, bilem temperant
redduntque hilariorem animum; quale est vinum quod propterea dicitur
alimentum sanguineum l. 4. de morbis. Sic ubertate spirituum roborantur
omnes facultates quæ languere solent in ictericis. Si perseveret coloris sœ-
ditas iterum vacuare decet, nequaquam tamen prorsus exhaustire corpus,
ne calida sicca intemperies fiat habitualis quæ probæ victus legis as-
suetudine poterat emendari. In tanta præceptorum brevitate purgatio

l. mox lau-
dato f. 167.
versu 47.

l. 2. de mor-
bis mul. fol.
266. v. 15. &
f. 268. v. 36.

Icteri cura
ex l. de locis
in hom. fol.
30. v. 32.

deorsum bis interdicit iſtericos; vt & acutorum ſect. 4. Eamque malè ceſ-
 ſiſſe docuit omnibus iſtero biliſo graſſante in conſtitutione boreali. Ean-
 dem methodum ſecutus eſt l. de internis affecti. Ad perfectionem vero
 curationis iſtero deſinente poſt iteratos vomitus, tandem præſcribit mi-
 tius cholagogum deorsum, quale lac aſinum vel alborum cicerum de-
 coctum, quia corpus & humores à mochlico vehementius agitati magis in-
 caleſcunt. Hoc idem diligentius inculcat l. 2. de morbis, vbi non ſemel
 proſert conualeſcentis ægri notas, & occaſionis exhibendi cathartici deor-
 tum, ex eo quod habitudo corporis purior euaserit & color laudabilior
 præſua vacuatione illuuei, quæ corporis habitum occupabat; tunc enim
 principium morbi purgat nempe bilem ex hepate per anum. Eadem me-
 thodus illuſtrior eſt ſubiecta curatione iſteri à phlegmate, illius enim exor-
 dium ducitur à phlegmatis ſupra modum exuſtantis purgatione per in-
 feriora, longè à fonte qui cum toto corpore poſteriori loco vomitu vacua-
 tur per proprium meatum nempe per os, ne morbum ruruſ inſtauret il-
 lius illuuei perenni effuſione in vniuerſum corpus. Quandiu puri ſunt &
 vigent humores fontes admodum pauca generant excrementa quæ ſin-
 gulis diebus abſque reliquiis vllis eiciuntur meatu cuique fonti vicino.
 Dum paulo copioſiora producuntur proprias offendunt ſcaturigines & in-
 ſarciunt earum meatus, aut alienis obrepunt in quibus tandem pariunt
 morbos & in vniuerſo corpore.

Præterea per multis affectibus organicis conſert vomitus, vt obſtructio-
 ni, quia penetralia corporis adeo concutiuntur illius vehementiâ, vt ex an-
 guſtiis exenti poſſint humores auctores obſtructionum quæ chronicos
 omnes penè morbos inducunt. Ita vomitus epiplocelem ſanat & præter
 naturam craſſarum ſterilitatem ex vteri cervicis compreſſione, quam
 committit omentum præ craſſitie procidens & incumbens externæ cer-
 uici, cuius reſtitutionem corrumpit, & inferioris oriſicii congruentem ſi-
 tum. Quia ventriculi ſubuerſione & impulſu verſus fauces epiploum illius
 fundo appenſum ſimul attrahitur & impetu reuulſum educitur ex hypoga-
 ſtro, nec amplius obeſt virili ſemini, quin recta ſeratur in vteri cauitatem
 fiatque conceptio. Ad hæc vterus, omentum totumque corpus vehemen-
 ter attenuantur & exſiccantur, phlegmatis ex ipſo principio vacuatione.
 Similiter enterocelem ſanat quia vomitus ſit tranſuerſarum ventriculi ſi-
 brarum à pyloro ſuperiora verſus contractione naturali contraria. Qua-
 propter in conſenſum tracta facultas inteſtinorum periltaltica mutatâ ve-
 lificatione integram illorum ſeriem ſurſum reuoluit, illudque ipſum quod
 in anguſtiis peritonæi productionis interceptum, ramicem committebat.
 Illius autem inteſtinorum reuolutionis euidentiffima probatio eſt quod
 vbi ventriculus aliquot vicibus effudit ex amplitudine ſua contentos hu-

f. 114. v. 39.
 l. 4. Epid. ſol.
 328. v. 31.
 f. 204. v. 48.
 & 49. tum f.
 205. v. 3. &
 ſeq.

f. 148. v. 7. &
 15.

l. de internis
 affect. f. 206.
 v. 4. & f.

mores, bilis ex intestinis duodeno & ieiuno sursum rapitur, & biliosos amaroque vomitus semper efficit, qui incipientes plerumque sunt pituitosi. Quodque calamitosius est illius assiduitate & vehementia feces ipsæ aliquando reuoluntur; ut ileo lethali correptis familiare quibusque aliquod intestinum sauciatur est, quia natura sui diligens impedire nititur excrementorum prolapsum, beneficio contractionis orbicularium fibrarum superiora versus. Vnde vulneratis in abdomine vomitus intestini læsionis certissimum signum est. Præterea latentes penetralium abscessus & nondum certo dignos eventus felici rumpit vehementiâ concussionis. Sic affecto pulmone vomitâ medicus aliquando inscienter phlegma sursum purgare meditatus hanc aperit, ex quo puris vomitus & sanitas ut ex proprio præsidio. Est uero pulmonis phyma certo perspectum curari debet emetico vehementi, quod nihil quidquam deiciens exerat omnem vim sursum. Quia ventriculi versus fauces impetus reuulso diaphragmate thoracem contrahit, & ita pulmonem rarissimum viscus comprimit, ut quidquid continet exprimitur in os per eius bronchia. Hic autem rumpendæ pulmonis vomitæ salutaris modus vnicus est, quia quauis alia concussione pus laceratâ substantiâ visceris potius effunditur in amplitudinem thoracis, quia decliuus est. Ex qua tamen si quæ spes salutis affulgeat expectoratione per os educi debet rursus exceptura spongiosa carne pulmonis, opæ diuturnæ, vehementis & crebræ tussis; unde consequitur relictæ ulceris incrementum, propter contactum puris & agitationis assiduitatem. Nisi tutius & iucundius excludatur matura lateris apertione, qualis institui solet in phymate membranæ costas succingentis, & in omni collectione puris in thorace. Sic abscessus abdominis & cerebri rumpuntur & eliminantur, etenim vomitus cerebrum comprimit & aliena quæque excludit. Sic aqua cerebro concepta vacuatur, quamquam fons illius infra diaphragma positus deiectione quoque debeat exhauriri, ne morbum denuo instauret.

Denique vomitus opportunissimus est affectibus vteri quamplurimis, quia propter excellentiam & varietatem functionum, pessimis morbis quales sunt organici frequentius tentatur quàm vlla alia pars. Etenim ex constitutione naturali fluctuat in hypogastrio laxis admodum vinculis suspensus, nullique parti firmæ & constanti annexus. Cuius rei ratio est, quod nunc infra pubem deuolui debeat ad excipiendum semen, & in summo partus enixu; nunc ilibus & pubi superemineat, ut tota ferè graviditate. Ideo quæ occasione vel minima dimouetur è propria sede, cui quamprimum restituendus est. Quia morbum patit parti cui incumbit, & ei à qua recedit, ipseque læditur in propriis communibusque functionibus, intercepto principiorum comœatu propter vasorum compressionem, sic luxata membra marcescunt & orbantur propria functione. Vterus itaque

l. 1. de mor-
bis f. 131. v.
17.
l. 2. de mor-
bis f. 154. v.
29.

l. 1. de mor-
bis f. 155. v. 4.
& de internis
affect. f. 193
v. 36.
l. 2. de mor-
bis f. 143. v.
35.

de Cl. 1. de
art. f. 693. v.
38. & passim.

prolapsus erigitur intestinorum motu peristaltico naturali contrario, qualem fieri diximus à vomitu vehementi, quia vterus intestino recto annexus eadem rapitur agitatione. Præterea partes omnes abdominis inuolutæ peritonæo membrana communi, qualis est vterus, sequuntur illius motum quo sursum reuellitur cum diaphragmate cui contumaciter adhæret in magno vomendi conatu. Adde conciliatam circa partes hypochondriacas inanitatem, propter euacuationis magnitudinem, vteri erectionem non mediocriter promouere. Nimis autem elatus purgatione violenta deprimitur propter intestinorum motum peristalticum versus inferiora, cuius impetus vt & euacuatio maior sit ex vteri regione. Licet etiam vomitu deturbari possit modo sit moderatus, qui commouens nec euacuans, vterum ascendere vtero non prouocat amplitudine loci minimè conciliata, sed hunc ad proprium locum propellit. Pars enim quævis proprio redenda loco vehementius agitata potius in eum recurrit quam in alium. Sic ad ischium contumaciter adhærescens vterus resistit potest deiectione vt vomitu, quamquam facilius emetico, quia vehementius percellit & sursum tractus in propriam sedem facilius relabitur, quàm deiectione deturbatus denuo ascendit. Si voluit in loco proprio, vel si nunc probe collocatus est, nunc excidit; hunc vomitus erigit & æquali tensione ligamentorum constantem firmat. Quamquam verò passim dicatur vterus ad hepar, ad caput, ad costas aliasve partes conuerti; tamen id intelligendum non est nisi de tetrīs haliibus quos emitit ex humoribus excrementitiis quibus perfunditur. Vel de tuba vteri agitata catullientis seminis imperu; vel de impulsu partium superiorum ab inferioribus ope contiguitatis. Nam si vel minimum pellantur ab vtero (qui præ laxitate ligamentorum supra pubem attolli potest) intestina superioribus partibus hunc impulsu communicant, quasi prodiret ex immediato vteri contactu. Tūmq̃ mederi decet abdominis compressione versus inferiora & deiectione, quæ deturbatur, morbiq̃ causa reuellitur; quia morbi similes plerumque organicos inducunt, idèq̃ curari debent ex illorum sanatione.

Ad secundum corollarium.

FONS humoris frigidissimi & grauissimi collocatus est in apice corporis humani supremumque situm obtinuit. Ex aduerso fons calidissimi leuissimiq̃ humoris infimam sedem occupauit, vt occurfus assiduitate facilius esset eorum confusio, mixtioque diligentior; qualis absolute necessaria est ad nutritionem animalis mixtorum præstantissimi. Imperfectiora viuentium imperfectè mixtis vt aqua terræ confusa pisces, & plantæ; perfectissima non nisi perfectissimè mixtis ali possunt. Præterea

cerebrum situs sublimis commoditate leuitatem calorem; bilis reprimat, æstum subiectorum viscerum temperat insitis qualitatibus ea perfundens. Vt enim sanguis biliosissimus admixto phlegmate temperatur, & eius ope refrigerat, sic & viscerum calor infringitur transmissis à cerebro qualitatibus, quas humores & spiritus deuehunt ab illo principio mutuatas. Id autem fit sanguinis etiam biliosi & arteriosi quo cerebrum uiuit & à torpore vindicatur in phlegma commutatione; quæ rationum momentis & experimentis iisdem dignoscitur in microcosmo fieri, quibus elementorum mundi maioris assidua in se inuicem commutatio. Ita bilis refrigerat & in phlegma transire potest aceti beneficio, liberali cibo & potu, somno, frigida balneo, hyemali tempestate; contrariorum usu pristinam naturam rursus assumit. Functus itaque suo munere sanguis humidissimi frigidissimi-que membri contactu recrudescit, atque per uenas & uasa familiaria relabitur ad viscera quibus refrigerio est. Illiusque pars tenuior & excrementitia roris instar irrigat os & fauces ipsumque pulmonem in eius bronchia per rimam laryngis assiduo patulam insinuata. Dum uero tenuior illa pituita mediocritatis limites excedit ac illabatur affatim pulmonibus & uentriculo, tumultum vomitumque spontaneum lentore suo infert. Ideo pituitosi quibusque cerebrum excrementitia superfluit humiditate sunt ad euomendum procliniore, puta pueri iuuenibus, Septentrionales Meridionalibus, obesi gracilibus, mulieres uiris vomitumque facilius ferunt & ex eo maiorem utilitatem percipiunt, hyemali potissimum tempestate, quia sunt humidiori cerebro pituitaque dissolunt. Quapropter illud præsidij genus affectibus omnibus à pituita non uile modo sed & planè necessarium esse concludendum.

Ex aduerso uero biliosis affectibus deiectiono congruentior est, quia propensione naturali tendit ad inferiora quasi clyster insitus ut eluat intestina tergendique purgandique facultate, qua pollet eximia. Licet enim sursum moueri videatur insita leuitate, tamen ille motus in bile referri debet acceptus elementaribus formis & qualitatibus quas Medicus nunquam imitatur, quia totis viribus in hominis perniciem ruunt & mutuam dissolutionem. Proindeque potius nititur ut earum propensionibus obstat, imitatione naturæ contraria mutuo complexa nexu dirigentis, & ita moderantis ut infringat omnes illorum motus, propriisque legibus quam fieri potest diutissime contineat. Itaque dum corporis elementa propriis qualitatibus agitantur res eas pessimo sunt loco, dum uero subsunt humanæ naturæ moderamini quod illis planè contrarium, sanitate fruitur perfectissima. Quapropter bilis insita facultate sursum contendens humanæ naturæ moderatione sapientissima foras eliminanda deriuatur ad intestina, fabricato canali ad illius euacuationem deorsum destinato. Vnde prudens

Acut. sect. 3.

f. 81. v. 17.

l. de natura

hum. f. 14. v.

32.

artifex eandem bilem deorsum purgare debet, quia non est imitator elementaris naturæ, sed humanæ quæ corporis membra finxit & canalem vacuandæ bili ad intestina peruium. Quoties enim contingit vt naturæ moderamen aspernata propriis regatur qualitatibus omnia sus decus vertit, sæuisque symptomatis vniuersam nostri corporis æconomiam conturbat. Ipsa quippe bilis est ignis microcosmi, qui si effrenis & indomitus elementa sibi opposita vincat omnis generis febres inducit, quid enim aliud moliri possit ex parte de cæteris humoribus victoria, quàm intemperiem calidam siccam totiusque corporis incendium? Nam licet quædam febres ex aliis humoribus produci possint, etiam ex phlegmate, quod est humorum frigidissimum; nunquàm tamen id fieri potest quin extraneum calorem putredine concipiat, & assumat amarorem, vel aliquando salsuginem cæterasque bilis qualitates, vt familiare cuius putredini. Ipsæmet enim aquæ ni moveantur amarorem viroremque facile contrahunt. Idemque phlegma quod est aqua microcosmi propter lentorem vix mobile, in angusto calidoque conclaui coercitum putrescit & in bilem conuersum febrium materia est, quæ plerumque, vt ignis e viridi ligno, diutius vrunt & vehementius. Omnes itaque febres accenduntur à bile, proindeque curari debent opportuna illius euacuatione per inferiora, vt iunctis medicamenti cholagogi naturæque viribus in eundem propriumque meatum bilem detrudere conspirantium perfecta sanitas subsequatur.

Id ipsum vt opinor intellexit vir ornatissimus collega noster facultatis Medicæ Parisiensis eximium lumen, qui publico programme defendit in assiduâ febribus vnum alui profluuium criticum. Quippe quod integrum febrilem focum valeat expurgare per exiguâ virium iacturâ, viâ expeditâ, patente, naturæ familiari & sæpe trita; Cuius si forte non meminerit, diligens est medici excretionem illam promouere, perficere; ne relicta febrilis fomitis parte subit recidui morbi periculum. Porro mearibus alienis & à principio materiæ morbificæ remotioribus vniuersalis morbi focus nunquàm potest prorsus exhaustiri. Hæc autem propositio particularis est & hypothesis, nostræque conclusionis quæ genus illius continet confirmatio, quia generis proprietas demonstratur sufficienti specierum enumeratione. Febres autem sunt in serie morborum à bile quæ cum perfectam crism recipere nunquàm possint, nisi vno alui profluuiio, ex illius programmati principiis & conclusione, constat morbos à bile deiectione esse percutandos. Et reuera Hippocrates in omnium febrium, tum essentialium, cum symptomaticarum curatione purgationem deorsum præscribit, nisi quædam alia potior indicatio prohibeat. Quis enim credat emetica prodesse febricitantibus, quibus ne errhina quidem vel ptarmica conueniunt. Propterea quod hæc omnia præsidiorum

genera cerebrum calefaciunt, siccant & exhauriunt benigna humiditate quæ fouet omnes illius actiones. Nec animalibus tantum functionibus utilis est, sed & recreat vniuersum corpus, ipsumque vitale principium; cerebri quippe frigiditas æstuanti cordi familiare præsidium est. Sic in affectibus biliosis omnibus, & ubi caput incaluit à vomitu temperandum. Alioquin enim metus est ne corrupta cerebri temperie functiones animales deprauentur ipsæque sensationes deliræ fiant quales phreneticorum. Ea ratione persuasus Hippocrates diligenter inculcauit *febricitanti caput ne purges metu furoris, quia purgantia præsidia cerebrum calefaciunt; calori vero quem febris excitat accedens calor à pharmaco furorem infert*. Id expertus est summo sui dispendio Polyphantus in Abdera cui febre correpto sternutatoria pharmaca necem intulerunt conuulsione & delirio. Propterea quamquam vomitus aliquin magna sint commoda, cautè tamen præscribi debet, nec vnquam nisi facilè vomentibus qui rari sunt admodum. Quamuis & illis ipsis vomitus quodammodo præter naturam est, quia fit ventriculi motu qui naturali contrarius est. Deinde solis pituitosis crassoque

I. de locis in
homine f. 71.
v. 12.
l. 7. Epid. f.
366. v. 32.

I. 1. de digesta
f. 97. v. 11.

corporis habitu præditis prodesse potest, quia vehementer attenuat & adeo corpus concutit vt ipsæ carnes propter agitationem colliguntur. Ex aduerso vero gracilibus & biliosis aduersatur, quia biliosorum gracilitas ad tabem procliuis adaugetur euomendi conatu. Adhibitis itaque diorismis omnibus emetica raro præscribi debent paucisque conueniunt.

Emeticorum duo genera reperiuntur alia prædita sunt adeo constanti & certa vomitû concitandi facultate, vt sine frustrari vix vnquā possint. Alia vomitum quidem mouent vt plurimum, sed & aliquando deorsum vires exerunt. Huiuscemodi facultatis sunt radices & flores atriplicis; asari radices & foliorum succus aut expressio fortis in hydromelite; flores anethi, iuli iuglandis & similia. Hæc vsurpari debent ubi dubium incertumque est de necessitate vomendi iudicium, quia quā maxime procliuis est naturæ conatus, per eas quoque vias emeticum mediocre nititur. Et anceps præsidii facultas à præsentis dispositione corporis & impulsu naturæ determinatur. Emetica vero quæ certa vomitum concitandi facultate pollent in vsum venire debent, ubi de vomendi necessitate planè constat, diarrhœæ metus est aut alui profluium curandum suscipitur. Huiusce conditionis est infusio sibi in aqua, vino vel iusculo, quia certissimus est illius effectus & innoxie vires. Nec obest vnquam ventriculo quia vomendo reicitur vitiosis humoribus diluta & permixta. Ipsius autem sibi puluis etsi diligentissimè præparatus aliquando ventriculi membranis hæret assiduus vomitionibus ægros exercens. Aliàs viscerum penetralia peruat & in anfractibus vasorum quæ partes nutritias alunt implicitus lethales mouet inflammationes. Quapropter angue peius & igne fugiendus; licet enim plerumque

plerumque sumatur innoxie, nihilominus tamen aliquando venenorum deterius est. Mercurium vitæ, Mercurium mortis æ quo iure vocare licet, anceps enim Deus

Animas ille euocat Orco

Pallentes; alias sub visis Tartara mittit.

Ad tertium corollarium.

HOMO constat quatuor elementis, humoribus & partibus quarum singulæ propius accedunt ad humoris vnius temperiem, quod eo potissimum consent & alantur. Licet enim partes omnes humorum miscellâ nutriantur, singulæ tamen ope similitudinis alliciunt maiorem illius humoris copiam cui sunt similiores. Verum quia quous in genere deprehendimus aliquid esse primum quod cætera continet eorūque facultates tuetur; necesse quoq; fuit vt in humano corpore quatuor esse partes in quibus quatuor humorū vires elucerent, & quæ primarū qualitatum apicem consecutæ cæterarum temperamento similibus facultates fouerent. Etenim similitudinis illius beneficio potētissimè trahūt ex alio humore homogeneū quem toti corpori denuo cōmunicant, aliquādo propagatione solius qualitatis humori propriæ, nunc exili materiæ tenuis transfusione, nunc vberioris; & inanitæ rursus alliciunt eundem ex vniuerso corpore. Quin etiā partes ignobiles cōmunicatione solius qualitatis afficiunt fontes humoris homogenei; sic ex algore pedū capiti crudor accedit. Cum vero nulla sit in corpore pars actiue qualitatis expers, & quæ non pendeat ab alterutro quatuor principiorum; sequitur omni membro corporis in statu naturali, constituto inesse duplex temperamentum, scilicet influens & insitum. Posterius à parte principe temperamenti similis siue à fonte humoris homogenei conseruatur, sicut influens procedit & inuritur à principiis contrariorum temperamentorum, siue à fontibus humorum dissimilibus, qui se contrariis qualitatibus afficiunt, vt & singulæ partes ignobiles contrariis præditæ viribus, quibus ex propria natura distinctæ constant.

Præterea temperamentum totius corporis differt à temperamento partium, quia singulæ etiā ignobiles proprias qualitates & humores inuicem sibi cōmunicant, ex actionis opificum naturalium necessitate. Ideoque temperamentum constituunt emergens è qualitatibus quas mutua reactione singulæ sibi dissimilibus inurunt. Cutis autem, modo temperata sit regio, est pars corporis in qua præcipue di-

1.4. de morb.
statim initio
lib. 6. c. 23.

loco mor.
laudato fol.
169. v. 10. &
seq.

gnosci potest, quia propter extrema vasorum in eam desinentium & ex quorum confusione coalescit, mediâ quâdam constat substantiâ & principiorum contemperatis qualitatibus. Hippocrates quatuor illorum principiorum necessitatem demonstrauit è modo cibos appetendi, quia suauiter aut insuauiter degustantur ex eo quod excedant aut deficiant. Etenim si quis humor in corpore deficiat, fons humoris hunc exposcit à ventriculo, sicut exposcitur ab vniuerso corpore. Proindèque stomachus qui suctionis est terminus & explorator illius temperaturæ cibos appetit, vt partium cupiditati satisfaciât & humorum proportionem instauret. E contra vero si quis humor excedit, neglectus relinquitur in ventriculo, aut è toto corpore proprioque principio resuens in aluum, ciborum similium nauseam inducit.

1. de principiis f. 40. v. 27.
1. r. de dietâ f. 84. v. 28.

Caput est humoris frigidi siue pituitæ metropolis & principium super impositum refrigerando cordi, quod vehementissimum calorem continet omnium functionum moderatorem. Idemque principium est humoris calidissimi quem roris instar indefinenter motu distribuit ad nutritionis perfectionem. Licet enim iecur humoris gratiosi siue massæ sanguineæ quoddam principium, naturalem singularum partium humiditatem foueat; is tamen humor faciliè corrumpetur propter humiditatis excessum, nisi obssisteret amator bilis quâ pars inferior illius visceris tota inficitur. Indèque citò penetraret ad cor vbi genuinas immediatè & proximè nutrituri sanguinis conditiones assumit calorem scilicet & spiritus vberimos quibus perfunditur; prætereaque facilem secretionem à sero, quia calor vehemens heterogenea separat. Sanguis materiâ frigidus incalescit vbertate spirituum calidissimorum quasi formâ quam mutuatur à solo corde,

1. de principiis f. 41. v. 31

Acut. sect. 4. f. 54. v. 40. & seq. tum fol. 95. v. 42. & seq. & 1. de locis in ho. f. 71. v. 1.

1. de principiis f. laudat. v. 21.

cuius irradiatione vel immediato contactu à concretionem vindicatur; vt eiusdem facultatis inopia vel humoris alieni malignitate quæ spiritus exoluit, concrescit etiam in propriis vasis. Quod etsi vix credibile videatur, quia neque id compertum habemus in mortuis, tamen id contingit ex eo quod in morientibus calor vasis interceptus, ita concutit sanguinis massam vt dissolutis illius fibris interceptus, ita ceps coire possit. Hoc vno motu fieri deprehendimus in mactatis animalibus quorum sanguis agitatus extra propria vasa nunquam deinceps concrescit. Sic intra bronchia vel in amplitudine thoracis effusus sanguis ex atroci vulnere nunquam concrescit propter agitationis assiduitatem, quamquam in aliis cavitatibus extra vasa coagatur illico. Cor itaque dici potest sedes nutritiæ facultatis & perfecti sanguinis principium, vt licet aquosi feculentique humoris, quamquam iecur vtrique materiam suppeditet, ipsum vero princi-

pium est & sedes bili propria. Natura nullum principium dicavit humori sicco sincero, quia distributioni vel excretioni prorsus ineptus esset nisi dilutus insigni copia serosi liquoris, à quo seculentus humor aqua dicitur, deueheretur.

Iam verò perfectissima sanitas est quandiu conseruatur proportio principiorum facultatis & humorum qui vires ab illis mutuuntur, ita ut eorum nullus planè superet aduersari qualitates. At si paulo copiosius generentur, quatuor eorum fontes singuli propriis & proximis meatibus euacuant exuperantiam cerebrum phlegma per os, cor sanguinem per nares, iecur bilem deponit in aluum proximam, in quam quoque lien deturbat humorem seculentum, nec non aliquando serosum quo diluitur. Prætereaque lieni familiare per renes & viretram eundem serosum liquorem deriuare, postquam quatuor illis humoribus nutrituris vehiculi vicem præstitit. Eapropter dum praua qualitate vel copia committunt morbos, iisdem meatibus euacuandi sunt ex fontibus & imitatione naturæ *ventrem proximum* partibus affectis atque dolentibus *euacuare decet exitu quàm maximè vicino*, quale est os in affectibus cavitatum quæ sitæ sunt supra diaphragma. Proindeque methodo suæ congruenter ab Hippocrate pronunciatum, *diaphragmate superiores affectus indigentes purgatione, curari debent purgatione per superiora, qui vero partes infra diaphragma sitas inuadunt, egent purgatione per inferiora*. Huius rei ratio est quod humores morbifici celerius & crebrius afficiant proprios fontes à quibus generari solent. Quia prodeuntes ab eorum qualitatibus actiuis, eisdem mutua retributione fouent & adaugent substantiæ & qualitatem similitudine, suâque præsentia similis illi uici productricem intemperiem acunt; laudabiles inquinant succos, ac in suas principiique qualitates transmutant. Quod si principiorum facultas excretrix eos excutiat, ut semper id molitur nisi summa sit imbecillitas & salus penè deplorata, facilius decumbunt in partes vicinas quia paratiores excipientis humoribus & homogeneæ. Ita cerebrum celerius & crebrius afficitur à phlegmate morbisque frigidis omnibus, quorum reliquiæ, vel etiam incuntes, vigore facultatis animalis plerumque deponuntur in partes quæ supra diaphragma positæ cerebroque consentiunt vicinia, similitudine generis & vasorum communionem. Siquidem frigus non aduersatur vni cerebro sed & pectori, lateribus, medullæ dorsali nervosisque & ossis partibus quales sunt superiores penè omnes. Ideoque cerebri morborum decubitus excipiunt à quibus aliæ partes ope contrariarum qualitatum fiunt immunes. Ita iecur, hypochondria, renes, & ventriculus cæteræque partes omnes infra

l. 4. de mor-
bis f. 169. v.
45.

l. 6. Epid.
scd. 6. f. 611.
v. 25.

Aph. 18. scd.
4.

Aph. 18. scd.
5.

diaphragma sitæ confictari solent calidis morbis & à bile quia prodeunt ab vno eodemque principio nempe iecore, cui consentiunt. Quamvis enim superiores partes & caput aliquando impetant, illorum tamen vires facilius obtunduntur ab insito cerebri frigore quod acrimoniam bilis compescit, calorem temperat eamque cum pituita permixtam coquit, nisi magnus sit & assiduus illius ad cerebrum excursus.

Verum quidquid contingat siue morbificus humor in proprio principio cumuletur, siue partes vicinas eidem operi consentientes & homogeneas afficiat, aut excurrat ad partes remotissimas. Nihilominus tamen earum morbi curari debent euacuatione facta per meatum quam maximè vicinum suo principio, quia natura semper compendio studet viarumque breuitati. *Morbi qui propius ortum duxerunt educendi, & qua parte singulis exitus quam proximus est, extrahendi.* Hæc est purgandi methodus expressa l. de locis in homine quem iure merito vocare licet Artem paruum Hippocratis. In hoc libro docet omnium morborum curationem auspicandam à principiis. Principiorum vero duplex genus, humorum nempe morbificorum fontes de quibus l. 4. de morbis; & eorumdem fluxiones è cerebro, de quibus eo loci libroque de glandulis. Vnde morbi quos fluxio peperit aut fouet curari debent sedata prius fluxione; qui vero prodeunt ab humorum decubitu ex fontibus, exordium curationis habere debent perfectam vacuationem fontis ipsius humoris morbifici per egressum maximè vicinum naturæque familiarem. Indèque decet ipsum pristinae temperiei restituere metu perennis generationis. Non neglecta interim parte affecta in quam quod influxit, si parua copia sit post principij redintegrationem, committendum robori naturæ legique victus congruenti, nec enim decet generosa præsidia sine necessitate celebrare. Si magna copia sit hæreatque contumaciter quod superest educendum particulari partis purgatione, vt familiare pituitæ propter crassitiam, vix vnquam bili. Quia dum vacuatur ex hepate, refluit è difficissimarum partium angustiis ope tenuitatis in hepar eiusdemque vacuationis meatus. Illuies recurrit ad inanitum principium sicut ex eius plenitudine profluxerat. Hæc iisdem probantur argumentis quibus ipsam bilem deorsum purgari demonstratur. Ita surditas in febre sistit alium, tum surditas biliosorum deiectione desinit, quia nascitur ex eorumdem suppressione. Hæc autem contingunt quibus post febres aut alios affectus biliosos diarrhoea biliosa perfectam morbi solutionem facit sedatur intempestiue. Tunc enim quo fluens humor tenuior est & concitator, eo celerius excurrit ad caput, à cuius natura

l. de locis in
homine f. 73.

v. 28.

Aph. 18. sect.

Co. 3. c. 3. l. 2.

Aph. 60. sect.

4.

victrix deriuatur in aurem potius quam alibi, quia peculiarem ductum continet excernendæ bili partis illius dicatum. Itaque solam surditatem committit si pauca suppressa sit, sin minus alias quoque lædit functiones, quousque denuo deturbatur alui profluuium bilioso superueniente, quod reliquiis illis exclusis surditatem sanat similiaque symptomata. Dum vero bilis ex angustissimis aurium similibusque partium meatibus refluit in aluum deturbanda, penetrat venarum iecoris anastomoses totamque molem visceris, ex quo sensus aliquis excitatur in illo transitu.

Co. 14. cap. 3.
l. 1.

Ita nulla pars prædita vasis exiliioribus & ab hepate remotior oculis, cuius tamen sanabiles affectus omnes ex humorum vitio geniti solutionem recipiunt alui profluuium, quia prodeunt ab alterutra bile; qui vero prodeunt à pituita sunt incurabiles. *Oculi mutilantur obfirmato decubitu pituita*, quia natura partis imbecillima vincitur ab humore frigidissimo, cuius principium semper in procinctu mittendi generatio perennis, & inepta refluxui crassities sibi viam præcludens & influentis caloris irradiationi. Propterea quoque pituita raro pervadit ad oculi bulbum, licet aliquando circa vel intra nervum collecta guttam serenam pariat, verum nacta meatus patentiores & familiares amandatur in os & nares. Itaque cerebrum non est primum principium morborum sanabilium qui oculos exercent, neque vomitus illis vnquam præscriptus ab Hippocrate; quin imo laudata deiectione vomitus sedulo prohibetur, quia phlegma non est eorum causa antecedens neque continens. Eapropter non tractantur initio libri de affectionibus vbi de morbis à phlegmate, sed libro 2. prorrh. vbi dicuntur habere subitas opportunitates, solutiones & recidivas; ideoque diligenter observandos ex omnibus signis & dierum criticorum numero, vt febris, quia segregatione sunt & eorum communis materia est tenuis & calidus humor. Hinc quoque dolores oculorum grassantur æstate & autumno potius quam hyeme, in regionibus & aeris constitutionibus calidis potius quam in frigidis, crebriusque corripiunt ætate proventus, biliosos, graciles & melancholicos, quorum plurimi perpetuo laborant oculorum rubore, vel saltem experiuntur aliquas in oculos fluxiones. Quamquam succus melancholicus frequentior est ocularium morborum parens quia dilutus acerrimo sero tenuis est, infestus omnibus membris, assidue vagatur à singulis expulsus, & ad remotissimas partes quasi momento excurrit, malignitatis notas illis inurens quadam vellicatione, vel stupore fixo aut fugaci propter animalium spirituum corruptionem. Dum vero maiori copia colligitur animalem facultatem grauius

l. 1. de mor-
bis f. 129. v.

43.

l. de locis in
hom. f. 67. v.

f. 420. v. 24.

l. de veteri
Med. f. 10. v.

10. & seq.

Aph. 21. scd.

3.

Aph. 31. scd.

3.

Apud Hipp.
passim.

Aph 66. scd.

6.

laceffit apoplexiâ corporis, convulsione, mania vel cæcitate quia nullius sensus organum oculis imbecillius, ductumque peculiarem continent eliminando succo melancholico dicatum. Sic Onesianætes autumno correptus ophthalmiâ, liberatus est quartana superueniente quæ significauit utrumque affectum ab humore melancholico committi.

Porro salutare est oculorum inflammatione laborantem corripi diarrhæa, quia bilis vtrique generationis fontes habens infra diaphragma vacuati solet alui profluuiis. Quapropter in affectibus eiusmodi tentari debet arte, quia natura duce susceptum cedit ex votis in ægri commoda. Oculorum rubra suffusio correptis à febre diuturnam ventris afflictionem prænunciat, quia rubor est à bile, quæ superiora corporis occupat in vigore febris quam committit, nec remittitur aut perfectam alui profluuii desubibetur. Eadē vero bilis cōmunis affectus vtriusq; materies alui profluuii desubibetur. Eadē vero bilis quia paulo crassior & inepta resolutioni sub cute subsistit, & in aluum tandem resuens illam diutius exercet. Similiter nisi sedata febre obtrigerit alui profluuium (quia vacuationes omnes alie sunt impares) reliquæ bilis excitant homogenea quædam symptomata, quales sunt circa nares aut oculos rubores & pustule, quæ propterea conualescentibus eborum aluum profluuium significant. In Thaso verna tempestate ingruiebant ophthalmiæ fluentes, quas excipiebant ab æstate ad autumnum lienterix, tenesmi, diarrhææ biliosorum & mordacium. Denique diarrhæa quæ morbos oculorum soluit eorum initio fieri non debet, sed tantum diebus criticis & perfecta coctione, quia segregatione sunt ut supra dictum, proindeque primis ocularium morborum diebus symptomaticè contingit & impetu causarum morbosicarum, ut in febribus, nec à Medico suscipi debet vnquam nisi prouecta coctione.

Similiter omnes alij affectus partium superiorum quos bilis excitat alui profluuii percurantur. Quin & ipsum coma quod plerumque nascitur in febribus ex bile retorrida quæ sensim caput impetens cerebri substantiam perfundit & animalium spirituum corruptione vel oppressionem facultatū functiones deprauat. Coma vero generari per excursum bilis ex hypochondriis & à iecore ad cerebrum liquet ex eo quod hypochondria funestè comatosorum dolentia deprehendantur & aluus attrita cum fermentatione; quod in causa est cur illis familiaris sit auersio ciborum, nausea, bunda iactatio propter orificii superioris ventriculi vellicationem in ipso bilis ascensu, tandemque malignæ parotides. Etenim si quæ spes salutis affulgeat in comate ea peti debet ex alui libertate quemadmodum eadem suppressa committitur ab excursu bilis ad caput. Hinc Hippocrates in febre cum delirio & comate, propter illuicem biliosæ ad caput excursus,

Epid. 7. fol.
359. v. 30.

Aph. 17. f. 6.
6. Coaca 10.
c. 6. l. 2.

Co. 5. c. 6. l. 2.

Co. 6. c. 6. l. 2.
& Co. 6. c. 5.
l. 2.
Hist. 2. l. 1.
Epid. 3. 8. v.
10. & 11.

1. 1. Prorrh.
f. 6. l. 2.
v. 48. & f. 219.
v. 23. & Co. 1.
c. 8. & 10. c.
2. l. 2.

1. 3. de motu.
f. 350. v. 17.

deorsum purgat, tum ratione febris tum ratione comatis congruenter vniuersali theoremati quo pronunciauit, *Aluus prorupta tempore critico bile viscidina iuuat comatosos; vlcerosa lassitudine inactatos, obsurdoscentes.* Ideo quoque in phrenitide cuius occasionem dederat inueteratus aurium dolor mercurialis decocto purgat. Ex hisigitur elucere puto bilem sursum vergentem non magis educendam vomitu, quam materiam halituum qui patiunt vterinam suffocationem. Ita laborantes veteri tromate nunquam vomitu curare decet, quia bilis in vitio est, quæ decumbens in vlcus operitur ita illud assiduo vellicat & sordidum reddit, nisi deiectione per proprium meatum vacuetur. Etenim primis diebus tromatum iudicatoriis inflammatio & febris excitantur, à quibus generatio bilis quæ proclius est in vlcus ruere propter imbecillitatem partis & dolorem. Propterea quoque suadetur aquæ potus quia vinum sanguinem tenuiorem & arterioso similem producit, idè quo ex illius haustu sordes & calor vlcibus ex tempore inducuntur hinc vlcera lentiginosorum agrè curabilia redduntur ab illuui biliosa quæ deorsum purgari debet crebrius antequam sanari possint. Vlcus arteriæ pulmonis sanatur eodem præsidii genere nec non ipsius parenchymatis: & vlcus vteri quoties oritur ex affectione propria, vel à decubitu bilis à visceribus in vterum, & ex acrim, mordacium fortidorumque fluore. Similiter in ischiade, podagra vel arthritide proprie dicta nunquam purgare decet vomitu, quia semper adest aliqua febris & summa doloris acerbitas à qua contingit humorum in bilem commutatio. Adde quod hi tres affectus admodum dolorifici nunquam corripuntur absque decubitu bilis in articulos & humorum corruptione, nec ægri ferre possunt agitationem quâ vomentes exercentur.

Ita nunquam sursum purgare decet hydropicos, quia propter alui tumorem muscoli abdominis distenti supra modum contrahi non possunt ad ventriculi compressionem, quæ necessaria planè est vt facile subuertatur & liberalis liberaque cedat euacuatio. Alioquin enim vehementi & inani concussioni propter irritationem pharmaci ventriculi vires exoluantur, & omnis œconomia naturalis, in cuius integritate salus, labefactatur. Hinc Hippocrates in multis & variis hydropicorum curis ab emeticorum vsu semper alienus, per inferiora purgationes præscribit, licet ipsas quoque rarius vsurpet quia ducunt humores in affectas partes & centrum corporis in quo mali sedes. Etenim verus hydrops in abdomine generatur ex humore seroso propter aberrationem partium nutritiarum functionis. Ex propter pluribus aliis machinamentis vitur, vt exercitiis quantum fecerunt ægrotum vires, quibus à centro corporis proprioque principio remouentur, & discutiuntur illuui reliquæ postquam per aliquot vices iterata purgatione per secessum penè sunt exhausta. Quamquam vero

Co. 1. l. 2. c. 2.
1. 7. Epid. fol.
353 v. 18. & v.
16.

1. de affect. f.
186 v. 3.

Eodem loci
v. 4.

Epid. 2. sect.
1. f. 312. v. 31.
De internis
affect. c. 1. &
altero. f. 109.
v. 21. & f. 191
v. 13.

1. de morb.
mul. f. 249.
v. 11. f. 150 v.
9 & v. 22.

1. de affect. &
de internis
affect. f. 184.

v. 48. f. 185 v.
10. f. 211. v. 4.
& f. 212. v. 3.
& seq.

1. de internis
affect. f. 109.
v. 30. f. 201.
v. 40. & 41.

1. laudatis &
f. 113. lib. 10.
sect. 4. Acut.

1. de internis
affect. f. 100.
v. 41.

ragius usurpanda, in usum tamen venire debet ratione situs affectatum partium principiique morbisici quod est infra diaphragma constitutum. Vnicus hydrops ex liene tumefacto propter ingluuiem fructuum præcocium, curari debet emetico antequam purgationes per inferiora præscribantur. Quia lieni maximè competit illud præsidij genus; collectæque cruditates ex edacitate fructuum sursum vacuandi consilium augeat.

1. r. de morb.
mul. f. 166.
v. 15.

Itaque dum morbisicus humor scaturiginem generationis habet infra diaphragma, deorsum purgari debet. Quoties autè varietate aut permixtione comittit morbos sursum deorsumque; purgatione indicant contrarij fontis morbisicorum situs. Ita vomitus & purgatio per inferiora vicissim prosunt fluoribus vterinis flauis & foetidis ouoque corrupto similibus, quia prodeunt ex bilis cum pituita permixtione. Pituita quippe, propter alienum mutuatumque à bile calorem quo persunditur, putret; odorisque gravitate ut specie refert ouum corruptum, cuius albumini confusum luteum summeque foetidum deprehenditur. Similiter in albis mulierum fluoribus qui similes ouium lotio dicuntur & in aliis omnibus à suecorum varietate sobolescentibus sursum deorsumque purgatio prosunt. Ita nisi pituitosa mulier febre correpta repurgetur ea bile quæ febrem peperit & assiduitate febris collecta est; agitata illuvies, fluore muliebri vel alui profluio sibi viam parat. Hippocrates sic affectam mulierem curat vomitu ratione pituitæ scaturiginis; ratione vero principii bilis purgationem per inferiora præscribit. Triginta dissimilium morborum curationes huiusce conditionis proferre licet in quibus eadem purgandi methodus observatur.

1. laudato f.
267. v. 16.

1. de natura
mul. f. 215. v.
11.

Ad quartum corollarium.

Aph. 1. l. 3.

Aph. 1. l. 3.

1. de natura
hum. f. 14. v.
30.

Aph. 2. l. 13.

Quamplures morbi producuntur à tempestatibus quia pollent excessu primarum qualitarum in quibus hominum corpora vis immutandi summa est. Siquidem manifestis qualitatibus humores homogenei & intemperies inducunt, in partibus temperamento sibi simili præditis, similium quoque morborum auctores. Sic hyems algidissima temperatum cumulat in cerebro succum phlegmaticum paritque ex ipso in capite ac thorace subiecto cæterisque partibus supra diaphragma collocatis frigidos affectus, quia naturalis intemperies earum partium tunc augetur ad excessum. Proptereaque vomitu curati debent & evacuatione facta per meatum quam maximè vicinum doloribus & partibus affectis humoris, quæ morbisici fonti. Similiter æstius ardor calidas intemperies adauget, multamque bilem reponit in partibus aluinis omnibus quia natura sua calidissima sunt. Ideoque tunc ambientis æstus calidis affectibus passim corripiuntur

ripiuntur vt febribus omnis generis, alui profluuiis, inflammationibus oculorum, aurium doloribus & aliis eiusmodi qui nutritias partes infra diaphragma constitutas vehementius & crebrius exercent aut ex illis in alias transmissa bile propagantur. Quapropter affectus illi seruata lege contrariorum curari debent purgatione per inferiora, quâ meatus est eliminandæ bili proximus & naturæ maximè familiaris. Illud est Hippocratis præceptum meridiana luce clarius his verbis expressum l. de salubri diæta. *Vomendum sex menses Hibernos quia tempus illud est opportunius æstius generandæ pituita propter exuperantiam frigoris & humiditatis, quæ sunt in causa cur partes capiti viciniores & supra diaphragma sita crebris & vehementibus morbis tunc afficiantur. Vigentibus autem caloribus æstius alius exoneranda meatu ex instituto natura familiaris deiectionibus & cæcæ. Quia propter æstum tempestatis humores in bilem facile commutantur & calidos affectus inducunt, quales sunt ex congesta bile lumborum genuumque gravitates & æstus ac ventris tormina. Quare tunc uniuersum corpus refrigerare decet, & ea quæ sublimia feruntur à partibus illis deorsum reuocata subducere meatu proprio ne superas partes offendant. Ibi Galenus in commentario comprobat æstate bilem deorsum reuellendam quoties ad caput excurrit summa qua pollet tenuitate.*

Hæc est Hippocratis & Galeni de meatu purgationi bilis accommodato sententia, quæ sanè perpetuæ veritatis est nisi contingat vt generetur in ipso ventriculo ex alimentorum prauit succi corruptione quam promouet partis ipsius intemperies. Aut à superficie & habitu corporis, in quo magnâ copiâ produci solet æstate propter ambientis æstum, refluat in centrum corporis & ventriculum. In quem præterea quandoque decumbit ex hypochondriis viscerum nutritiorum hac illuue turgentium nauseatione facta per meatus eximios & patentes in partem inanem. Hæ sunt tres omnino rationes quibus bilis ventriculi cavitatem contineri potest. Tumque sui notas exhibet cibi fastidio, stomachi morfu, vertigine tenebrosa & oris amarore quæ significant eam non solâ ventriculi cavitatem contineri, sed & ad orificium superius & os excurrere; proindeque purgatione sursum vacuandam. Modo tamen æger sit febris expertus quia vomitus non est propria febrium crisis sed vnum alui profluuium, & bilis in corpus æstuans effusa, temerè commouenda non est concussione qualis vomentibus contingit. Itaque bilis vt & omnis alius humor ventriculo conceptus æstate sursum purgari potest, quia quæ vergit humor est educendus, modo loca naturæ legi conuenientia sint.

Aph. 17. sec. 4.

Eodem Aph. & l. de helleborismo fol. 324. v. 27.

l. de humoribus.

Ventriculus autem vix vnquam potest illuue prorsus exhauriri solâ deiectione propter inferioris orificij situm superiorem, angustiam sit-

l. 4. de mor-
bis f. 69. v.
48.

l. 4. de mor-
bis f. 167. v. 20.

namque adhaesionem quæ obfistunt ne fibrarum contractione deorsum ventriculi tunicæ planè conuiueant & explodant quiddid illius fundo continetur. Quamvis enim ventriculus in centro corporis & principiorum constitutus ambigere videatur, & illis omnibus totique corpori commune cibi promptuarium sit, ac uti possit singulorum & omnium principiorum ductibus ad expurgationem excrementorum quæ in eo generantur vel aliunde in ipsum confluunt. Ipse vero nullum habeat ex instituto naturæ meatum sibi proprium excrementis illis eiciendis. Nihilominus tamen ut cerebro quamquam remotiori maximè communicat similitudine generis & vasorum communione, meatuque patentissimo, sic & vberiori materiæ copia, phlegmate quippe quod ab ingestis illico cibis ad cerebrum tendit; indeque denuo plerumque refunditur ad ventriculum. Proptereaque ventriculus opportunissimè vacuari potest, ac illuue planè repurgari meatu cerebri expurgationi dicato, nec enim vomitu solus inanitur sed & cerebrum; quia pituita vehementiâ commotionis excutitur & exprimitur è cerebro, sicut à ventriculi motu peristaltico sursum per os exploditur. Ideoque non est unde pituita rursus exundet, ut enim principes illarum partes temperamento & substantiæ similitudine, sic humoris homogenei mutua refusione consentiunt, & eodem gaudent expurgationis meatu. In omni coctione duplex occurrit excrementum, quorum vnum humidum alterum siccom; sic in prima coctione cuius organum ventriculus humiditates à cofectione chyli superfluas, aut quouis alio tempore restagnantes, in expurgationis meatus lieni contiguo familiares exonerat per vas breue dictum. Verumtamen omnis illuvies partis exhauriri nequit canali adeo exili nec illius fundo insiti, sine fibrarum impulsu, caloris vnus ope. Quapropter ventriculus meatibus aliorum principiorum expurgationi dicatis nequit inaniri prorsus, sed vna vacatione per os cum cerebro perfectè repurgari potest. Ideoque non phlegma modo sed & ipsa bilis illius amplitudine concepta vomitu debet excludi.

Genuina ex-
positio Aph.
6. sc. 2. 4.

Graciles itaque quos biliosos esse coniciere decet dummodo sint ad eno-
mendum proclives & idonei aliquando purgare licet astate sursum, vix un-
quam hyeme, quia tunc insolens est admodum generatio bilis in habitu corporis aut in ipso ventriculo. Quæ vero generatur in hypochondriis paucior & crassior est propter ambientis algorem, ideoque facilius à natura regitur, & in vias illius excretioni familiares deturbatur. Ex aduerso pituita cuius euacuatio fieri debet sursum, si quandoque deorsum purganda veniat, id hyeme fieri potest tutius & commodius quam æstate. Hyemali siquidem tempestate phlegma propter crassitiem grauius deorsum nititur, & humoris melancholici conditiones assumens vacuari po-

est illius excretionis meatu; *Quin humor crassus quodammodo melancholicus est.* Ad hæc ambientis frigus eam pituitæ copiam producere potest in aliquibus, quales sunt corpulenti & ex indole pituitosi, ut illam cito vomitu vehementius agitare, non minus periculosum sit quam in leucophlegmaticis, qui propterea deorsum per initia curationis, conualescentes sursum purgari debent. Etenim vigente leucophlegmatia insignis copia pituitæ per vniuersum corpus effunditur, cuius exuperantia sensum subduci debet alieno meatu, antequam fons illius exhauriri possit per proprium meatum saluis ægri rebus ut supra demonstratum. Eadem ratio est cur illos quorum alui sunt admodum lientericæ propter adhærescens intestinis & pyloro phlegma, calamitosum sit hyeme purgare sursum in ipsa morbi vehementia summoque dominatu pituitæ crassioris. Tum quippe metus est nimij confluxus in partem affectam, & humoris morbifici recursus in proprium principium. Quamquam vomitus illis aliquin omni tempestate conueniat, etenim diarrhæa, tenesmus & dysenteria, sicut & lienteria prodeuntes à decubitu pituitoso, vomitu curari debent ut proprio præsidio, *Florum enim quatuor affectuum conditio similis est; eaque methodo percurandi, ut exhaustiunda & auertenda huiusmodi fluxioni qua decumbit è capite vomitu primum consulatur, quia morbus inde producitur. Similiter aliorum morborum naturam scrutari decet quia diligenter obseruata causarum morbificarum generatione, curationis exordium sumi debet ab eorum principiis.* Omnes autem ferè decubitus è capite sunt plane pituitosi, vel permixti bile admodum pauca, quæ purgationem per superiora non impedit. Ideoque non infringitur Hippocratici theorematis ubique usurpati veritas quo vomitus impluuiis è capite conuenire pronunciatur.

Iisdem principiis nititur alterius Aphorismi veritas quo dicitur *Vix euomentes & crassos siue pituitosos deorsum purgare decet hyeme, nunquam æstate.* Quia propter situm fontis humoris pituitosi eiusdemque tunc temporis tenuitatem & leuitatem suadetur æstate purgatio sursum, cui natura particularis à qua princeps indicatio purgandi peti debet, aduersatur. Ideoque tempus eligendum quo pituitæ crassities & copia purgationem per inferiora iuuet. Quare si spectetur opportunitas purgandi sursum duos humores, ea crebrior est æstate, sicut opportunitas eisdem purgandi deorsum crebrior est hyeme. Quia pituita sursum semper purgatur æstate, nec ea tantum sed & ipsa bilis aliquando. Et è contra bilis hyeme semper deorsum purgari debet, nec non aliquando pituita. Proindeque geminos humores *sursum purgare licet æstate potius, hyeme deorsum.* Si veto dominantis humoris vnus habeatur ratio vomendum sex menses hibernos, purgandum æstate.

Gal. I de causis sympt.

I. de morb. f. 137. v. 35.

Aph. 12. sect. 4.

I. de affect. f. 184. v. 10. Eodem loci v. 13. & seq.

I. de locis in hom. f. 71. v. 37. & sect. 4. acut. f. 19. v. 3.

Aph. 7. sect. 4.

Aph. 4. sect. 4.

I. de salubritate f. 33. v. 15.

Istis Aphorismorum principiis & rationibus probè comprehensis nititur vniuersa purgandi methodus Hippocratis ipsius experimentis & validissimarum rationum momentis stabilita. Ex his conspicua decisio difficultatum quibus hætenus obuoluta fuit, & consensus omnium librorum qui mutuam sibi lucem præbent. Qui secus illos Aphorismos interpretantur se in singulis cæcutire sibi quæ minimè facere satis fateantur est necesse. Tantum abest vt concipiant communem omnium mentem aut vniuersæ illius doctrinæ principia, quæ sibi coherere debent, & in pauca admodum resolui. Hinc euoluentium alia summi viri opera caligamentibus offunditur, omnia ferè spuria credunt. Propterea quod error in principiorum comprehensione progressu maximus est, vt ea quæ nituntur illis planè contraria videantur. Ideo paucos agnoscunt genuinos & germanos illius fœtus, in quibus tamen vt in aliis illustribus hæc methodus disertis verbis vbique concepta deprehenditur & præscriptis ad singulorum morborum curationem præsidii confirmata. Alienas omnes interpretationes persequi hominis esset literis & otio abutentis. Earum vanitas elucescit interpretum dissidio & vnius eiusdemque dubio & pugnantia sermone. Expositionis genuinæ substitutio sufficiens vna per se mihi videtur quæ discussa caligine lucem ferat auctori. Modo benignus & solers accedat lector qui nostram siue facultatis Medicæ Parisiensis purgandi methodum cum Galenica conferat & vtramque cum Hippocratica. Facultatis enim Medicæ Parisiensis purgandi methodum ad Hippocraticam propius accedere comperiet. Idque in duobus potissimum nempe in emeticorum vsu admodum raro & in perpetua purgatione bilis per inferiora. In omnibus enim calidis affectibus & naturis ab usurpatione vomitoriorum prorsus alieni sumus. Quapropter Hippocraticam purgandi methodum libenter amplexabitur, suamque deinceps agnoscet scriptis & dictis vt opere. Quod enim deprehendo à sapientissimis Senioribus nostris vbique factitatum in agrorum commoda & artis gloriam, id ipsum video scriptis Hippocraticis consignatum, comprehendere diligenti expono. Quid enim prodest artis diuinæ præcepta comprehendere si veritati probationem renuamus; & auctoritate quorundam perterriti deseramus illius patrocinium.

Insignis est difficultas de tempore purgationis in qua dissidentes aut dubios auctores omnes video. Quamquam verò plerique consentiant in eo quod morborum initiis raro purgandum putent. Nemo tamen speciem purgationis assignauit, licet apud aliquos extra dubium videatur esse propositio de purgatione per inferiora. In difficultate tanti momenti resoluenda sequi decet Hippocratem velut optimum ducem qui faciem præferet, præmissis ipsius oraculis in quibus nulla vocis ambiguitas vt

inde euidentialior interpretatio eruatur; factaque distinctione morborum quicrisi natura duce vel arte suscepta sanari possunt. Hi autem sunt omnes humorarij, qui trifariam contingunt, primo dum humor vnus aut plures alios quantitate superant, secundo dum qualitate excellunt, tertio dum segregati sunt à se inuicem, neque cæteris legitime permixti. Morbi qui sunt propter humoris alicuius excessum crism recipere possunt primo statim die, quia tum fieri potest humoris superflui detractio. Proindeque morbi qui prodeunt ab humoris exuperantia, modo sit alius à sanguine cui debetur epaphæresis, instituta purgatione primo statim die curari possunt. Morbi qui sunt propter excessum qualitatis quæ præpollet humor aliquis curari debent aliqua humoris intemperati detractio, vel eiusdem contemperatione per oppositas qualitates; detractio vero fit ope purgationis absque cunctatione, modo plethora non obstat. Ideoque morbi qui sunt propter excessum qualitatis quæ præpollet humor aliquis instituta purgatione primo statim die curari possunt. Morbi vero qui nascuntur ex humoris alicuius segregatione, sanantur eiusdem cum cæteris congregatione, coelixatione, permixtione segregationi contrariâ quæ dicitur Hippocrati coctio. Itaut hitantum morbi qui sunt ex humorum segregatione, coctione siue coelixatione indigeant, quæ sine temporis tractu perfici nequit: coctiones in tempore. Ideoque recrementa coctionis ex qua sanitas vacuari nequeunt instituta purgatione morborum initio, sed tantum post aliquod tempus & perfecta coctione. Affectus autem qui nascuntur ex humorum segregatione duo sunt potissimum nempe fluxiones & febres penè omnes; quæ propterea non nisi progressu temporis & perfecta coctione ad sanitatem perducì possunt ope purgationis qua recrementa coctionis eliminantur. Vnde mirum non est cur Hippocrates eorum conditiones summâ diligentia speculandas esse commendauerit, ex illis quippe moliendæ vacationis tempus & humoris natura certo dignoscitur.

l. de natura
hum. f. 10. v.
23. & seq.

l. de veteri
Med. f. 10.
v. 14. & seq.

Hodem f. 72
31.

Itaque quoties Hippocrates in Aphorismis dubitauit de purgatione molienda morborum initii, id intelligi debet de morbis à segregatione, maximeque de febre quæ morbus vniuersalissimus. Quia nullus est dubitandi locus in ipsius doctrina (vt supra demonstratum & aliquando fusiùs & dilucidius demonstrabitur) quin purgatio competere possit initio morborum qui prodeunt ex humoribus quantitate vel qualitate superantibus. Verum tota difficultas est de febrium differentiis in quibus initio facta purgatio conuenit; & de specie purgationis, scilicet an ea quæ per inferiora, an quæ per superiora congruentior. Ipsemet Hippocrates acutorum l. quæstionem soluit his verbis, *quibus urina contentum nebulosum exhibent aut admodum crasse sunt ab initio febris; eos illico deorsum purgare*

sec. 4. f. 923
v. 27.

licet, modo cetera consentiant, quibus autem tennes & incocta purgare nolis. Particula sequenti rationem subiungit quia si tum volueris humores in alium ducere, nihil proficies & Urina non excoquantur sed ager absque crisi diu perseuerabit.

Quasi diceret febricitantes illi deorsum purgari possunt in quibus segregatio bilis in fieri & adhuc imperfecta, nondum prorsus infregit quatuor humorum contemperationem, & in quibus ea superest pristinae permixtionis humorum nota qualis in conualescentibus ex humoraria febre deprehenditur; dum naturæ dominio redeunte legitima restituitur humorum coelixatorum proportio. Tunc enim iam prouecta coctione signa illius elucet in omnibus excrementis potissimumque in vrinis, quæ propterea contento nebuloso eoque albo prædixæ sunt, vel admodum crassæ. Siquidem cum febres omnes humorariæ fiant à segregatione bilis, quando bilis in vrinis elucet tenuis & mera, nulla sperari potest sanitas, dum vero crassescit & aliis humoribus permixta laudabiliorem consistentiam, partiumque solidarum colorem sensim assequitur in procinctu sanitas est.

Porro segregatio bilis aliquando repente fit aliquando sensim, tumque segregationis & coctionis omnino contraria ratio, quia bilis ab aliis humoribus sensim separatur & dissoluitur vt in coctione sensim coelixatur & permiscetur. Eapropter initio morbi quo bilis adhuc paulo crassior est aliorum succorum societate nondum planè resoluta, deorsum purgari potest, vt dum beneficio coctionis restituta contemperatione febris extinguitur. Hæc autem opportunitas raro contingit in febribus quia plerumque magis vrget detrahendi sanguinis necessitas, aut velocior est segregatio bilis, ideoque præripitur purgationi per inferiora locus. Etenim segregatio perfecta semper præcedit febrem cuius est opifex & materia, nisi prodeat à putredine quæ prius bilem parit & inde illius segregationem simul cum febre. Proindeque segregatio bilis in fieri, quæ sola deorsum purgari potest initio febrium, occurrit in solis febribus à putredine, in quibus etiam solis aliquando deorsum purgare licet initio: id est primo statim die. Quia purgatio deorsum quæ differtur ad perfectam humorum segregationem quæ cruditas absoluta dici potest, multum officit. Etenim si distrahatur à cathartico in varias partes & è venis in alium ducuntur eo tempore quo fieri debet humorum coactio & contemperatio, nulla fit in venis eorum mixtio diligens & exquisita sed confusio. Proindeque non minus educuntur vtilia quam noxia & vrinae tennes & incoctæ perseuerant. Ex aduerso perfecta coctione & appositione alimenti, serum cuius ope facta est coelixatio quodque superfluos humores coctionis indicia referentes deuehit, seceratur & eliminatur, vnde vrinae crassiores & excoctæ.

In ardentibus autem febribus & in aliis omnibus quæ corripunt à per-
fecta segregatione bilis nunquam deorsum purgare decet intra diem ter-
tium, sed tantum quarto quum iam de motu morbi constat, scilicet an pa-
 ribus aut impatibus moueatur. Quod si quando purgatio conuenit ante
 tempus illud ea debet institui per superiora, quia tunc humores superio-
 ra & habitum corporis afficiunt ac turgent, id est huc & illuc efferi va-
 gantur à partibus omnibus expulsi vt omnibus infesti sunt. Ideoque fre-
 quens est initio febrium vomitus spontaneus qui aliquando quamprimum
 compesci potest arte citato vberiori vomitu. Sic in casu bilis euomitur
 à primo ad quartum quintumve diem, quia turgentem & per vniuersum
 corpus agitatam ventriculus & pulmo incalescentes alliciunt ope ca-
 loris & inanitatis eamque vomitu ex intervallis excludunt. Alioquin fa-
 miliare casu in lethalem peripneumoniam degenerare, præcipitata in
 pulmonem & in eo collecta bile, vel saltem circa crism liberali expec-
 toratione iuari. Vomitorij vero materiam debere esse aquam liberaliter
 & primis causi diebus hauritam nos edocuit l. 3. de morbis; idemque præ-
 sidij genus initio febris ardentis usurpat acut. sect. 4. Similiter in typhis
 febribus quia diffusi sunt humores in superficie corporis & in cerebro sen-
 sumque organis, ter aut quater ex aquæ liberali potu vomitum mouet.
 Sic in decubitu bilis atræ quæ per vniuersi corporis venas effusa sanguinis
 motum sistit & inducit apoplexiam facta concretionem sanguinis propter
 exolutionem spirituum qui vera sunt humorum vehicula. Hippocrates san-
 guinem dissoluit fluxilemque reddit foru moxque sectione venæ quam
 vomitus excipit initio morbi, ex quo sanitas restituitur opportuna causæ
 vacuatione.

Licet autem nulla vacuatio planè salutaris esse possit in morbis à segre-
 gatione nisi coctio sit; minima tamen expetitur ad vomitum. Aphorism.
 mus enim *cocta purgari & moueri debent non cruda*, debet intelligi potissi-
 mum de purgatione per inferiora, quia cocta grauiora sunt & subsidunt,
 ideoque facilius subducuntur, vt ipsemet Hippocrates indicauit. *Coctio*
eorum est quæ prona tendunt ad inferiora; quæ vero supernatant & vagan-
tur incerto motu leuitate propria euomuntur. Ea quæ cocta sunt & ex alio
 vacuanda, dicuntur ab Hippocrate moueri debere quia *quæ coquantur*
quieta contineri debent; vt ex aduerso quæ minus cocta vagaque sunt vo-
mitu facilius eliciuntur, quia sunt in motu superasque partes occupant,
nec vlla ratione intercipi, sed reseratis meatibus mox educi & exhauriri de-
bent. Quare laudatus Aphorismus est de purgatione deorsum præscri-
 benda in morbis ex humorum segregatione qui sanantur vna coctione &
 euacuatione humorum qui supersunt, post eorum qui redire possunt in
 gratiam cum natura coelioxationem & diligentem permixtionem. Quia

Acut. sect. 4.
f. 47. v. 49.
Eodem loci.

l. 1. de morb.
f. 139. v. 2. &
seq.

l. 1. de morb.
f. 155. v. 33
l. de crif. fol.
385. v. 33.
l. 3. de morb.
f. 119. v. 39.
Acut. f. 89. v.
28.

l. de inter. af.
f. 106. v.
25. & f. 207.
v. 15.
Acut. sect. 4.
f. 95. v. 32.

Aph. 22. sect. 1.

l. de humori-
bus f. 100. v.
46.

f. 4. l. lib. 6.
Epid. f. 466.
v. 44.

tum metus est ne defectu purgationis denuo febris ingrauescat, oborta confusione recrementorum coctionis cum succis laudabilibus.

Ut autem perfecta coctione purgationem præscribit Hippocrates ita nondum perfecta coctione illi semper suspecta fuit, quia purgatione humores agitantur & ducuntur in oppositas partes eo tempore quo misceri & in vnum coire debent. Eapropter in morbis omnibus ex humorum segregatione ut in febribus humoratis, catharticum deorsum consulit ad euacuationem bilis quæ febres illas omnes committit matu relapsus, ea tamen lege ut desierint omnino vel multum remiserint antequam præbeatur. Sic in febre tertiana non nisi post quartum circuitum purgat, ut in assidua mitissima post quartum diem. In duplici tertiana purgare vetat ante nonum circuitum propter intermissionis angustias. Similiter in acutis febribus prorsus alienus est à purgatione antequam planè desierint; vel eam sedulo prohibet ante decimum quartum diem quo multum de vehementia remiserunt. Rationem subnectit quia calefactæ carnes pharmacum rapiunt, nec quidquam purgantur cuius euacuatione febris remittat; sed è contra cathartici perturbatione eiusdemque transmutatione in bilem febris adaugetur. Hæc itaque ratio est propter quam non oportet in febribus ope cathartico rum moliri vacuationes sed ope potulentorum, quæ maiori copia vicem cathartico rum gerunt opportunè sumpta, nec eorum noxas inferre possunt. Quin imo contemperant humorem morbificum; ætus viscerum reprimunt & vna bilem eliminant; ita varia la-
tis genera, cæteraque de quibus erit aliquando dicendi locus.

Insuper Hippocrates vnico textu duobus in libris Epid. conscripto, complexus est omnes difficultates & diorismos instituendæ purgationis in affectibus ex humoris alicuius segregatione. Propterea que non pigebit illius expositionem subiicere, quia quodam quasi compendio continet omnia quæ passim docuerat, & ex eo constat omnium locorum consensus ægenuina interpretatio quam supra proposuimus. Inquit igitur postquam purganda matura fuerint, quinto die ventres purgari debent in morbis Inferni quidem ubi subsidisse videris, signum habes si non anxij fuerint, neque capite grauati; dumque mitissimi calores fuerint, aut planè cessauerint post exacerbationes. Superni vero purgandi sunt in ipsis exacerbationibus, tunc enim calor assollitur, ut ex anxietate & gravitate qua superiora corporis occupat deprehenditur. Propterea purgandum non est in principiis, quia sua sponte tunc temporis expurgantur, nisi periculum videatur in mora.

Quasi diceret in morbis à segregatione ventres esse repurgandos excrementis illis, quæ solent in cauitates corporis amandari ex venis post coctionem, quæ perfecta nunquam esse potest ante quintum diem, præcipuis diebus coctioni dicatis & illius indicibus exactis. Febres enim mitissimæ

1. de morb.
f. 148. v. 45.

1. laudato f.
148. v. 23. &
23.

1. de purgan-
tibus med.

1. & 7. Epid.
f. 340. v. 37. &
f. 361. v. 32.

sc. A. 5. pro-
gnost. f. 154.
v. 41

lima

simā signisque stipata tutissimis quarto die desinant coelizatione segregationis quæ febrem commiserat; ideoque recrementa coctionis illius quinto die possunt excerni. Verum quia valdè spectabilis est humoris propensio siusque cavitatis in qua colligitur; instituendam purgationem deorsum constabit ex eo quod humorem planè subsidisse videamus & afficere partes infra diaphragma constitutas. Cuius rei signum certissimum est si ægri iactabundi non sint, nec inquieti neque gravitate capitis laborent. Tunc enim debent exhiberi cibus aut catharticum dum natura viget atque mitissimus est febrilis calor, & ad pedes deturbatur, ac urina liberè & liberaliter secedit. Etenim purgatio bilis per inferiora ut ciborum concoctio naturæ est opus, ideoque expectari debet illius dominium ut bilis euacuatio cedat ex votis, cathartici & naturæ per loca familiaria expellentis conspiratione. Natura vero maximè viget inclinante exacerbatione vel post exacerbationem partâ de humore morbifico victoriâ. Ideoque tunc felici successu purgatio deorsum suscipi potest, ut ea quæ sit per superiora vigentibus ipsis exacerbationibus. Tunc enim febrilis calor & bilis superiora corporis occupant, ubi maximè laborant earum partium gravitate, dolore & anxietate.

Propterea vix unquam purgare decet ope catharticoꝝ initio totius morbi, quia neque singulorum paroxysmorum initiis. Siquidem in affluarum febrium principiis, vigent symptomata planè similia illis quæ singulorum paroxysmorum initiis ægros exercent. Tunc autem non est cathartici utendum quia spontaneis vacationibus maximeque vomitibus obnoxij sunt, in causarum morlificatum dominio quæ catharticoꝝ vires & vicem gerunt. Proptereaque tunc temporis illas euacuationes promovere decet potulentis & cibis ut in causi curatione superius animaduversum. Licet enim symptomaticæ meritoque morbi factæ videantur excretionēs omnes initio morborum à segregatione; nihilominus tamen modo viscerum sit integritas oneris parte naturam leuant, quæ reliquias materiæ deinceps facilius edomat. Nec enim decet vllas excretionēs etiam pessimas compescere; *Quæcumque disfluunt & exiliunt impetu cum signis etiam pessimis in ipsis morborum initiis quæcumque sint nunquam sistenda, nisi periculum sit ex euacuationis excessu.*

l. de humoribus f. 100.
v. 45. & 46.

Quin imo diserte docuit humores effusos intercipi nunquam debere, sed excretionum mentus exhauriendos quia suppressionem prauæ excretionis mox exciperet funestissimorum symptomatum propagatio, propter materię pessimæ conditionis interceptionem; sufficit enim modo liberè secedat & liberaliter ægri que commodo. Sic expectorationes in febribus assiduis luidæ, cruentæ, satidæ, biliosa calamitosa sunt omnes, exclusæ vero convenienter & bonis agrorum rebus optima, eademque deiectionum & urinarum est ratio. Nec enim mitigationis capaces sunt omnes humores siue

Eodem libro & f. v. 35.
l. de locis in hom. f. 66. v. 47.

Aph. 47.
scd. 4.

contineantur in venis aut in vomicis aliisque corporum cavitatibus, ideoque nec mitigatio semper expectari debet. Initius enim morborum plerumque turgentes exitum minitantur ægris, ut etiam minima cunctatio periculi plena sit. Eapropter illico sanguinem mittimus & iteramus epaphræsim, ventriculus ad vomitum sollicitatur aquæ potu liberali, quæque maximè proclivis est humor educitur ex omnibus corporum cavitatibus. Humor alioquin cœctioni non ineptus substantiâ nec qualitatibus, eam præ copia planè respuit; quia contineri nequit inclusus & quietus, nec vllas vnquam naturæ largitur inducias.

Arist. probl.
1. scd. 1.

Eadem ratio est propter quam vomitus imperatur in ipsa commutatione tempestatum, tunc enim superiora corporis agitantur ab humoribus excrementitiis dissimilibus quos contrariæ tempestates inducunt. Ideoque vacuari debent sursum qua vergunt, ut initio febris ardentis aut assiduæ vel initio febrilis exacerbationis in interpolata febre. Quia tunc aliquando confert ciere vomitum, purgare vero per inferiora vix vnquam, nec in ipsa commutatione tempestatum, quia propter easdem rationes superpurgationis est metus. Quod autem prohibuit Hippocrates in ipsa commutatione tempestatum purgare priusquam decem dies aut plures præterierint, id intelligi debet de purgatione per inferiora: Hæc enim vox apud Hippocratem absolute sumpta plerumque sumitur pro purgatione illa quæ potior & crebrior est in morbis.

1. de Aërelo-
cis & aquis
§. 76. v. 3.

Ad ultimum corollarium.

QUOTIES itaque de purgandi necessitate dubitatur & ferunt ægrotum vires; quinque sunt omnino indicationes à quibus solers & diligens Medicus illius euacuationis instituendæ consilium depromere debet. Vna sumitur ab humoris propensione propter anni vel morbi tempus; altera petitur ab humoris morbifici fonte; tertia colligitur à natura particulari quæ proclivis est aut inepta ad vomitum; quarta sumitur à morbi specie; quinta denique depromitur à situ partis affectæ. Omnium princeps indicatio quæquæ cæteras omnes absolute superat est ea quæ desumitur à natura particulari. Quamvis enim maxima purgandi sursum necessitas vigeret propter alias omnes indicationes, si tamen æger ad euomendum planè sit ineptus à vomitu temperandum; aliæque medendi rationes investigandæ, quia certæ pernicipi dubia salus anteponenda.

Ineptitudo autem ad euomendum pender à duobus primo scilicet à constitutione pulmonis rara & molli, qualis admodum familiaris est biliosis & gracilibus, qui propterea vix vnquam purgandi sunt, quia proclives ad phlegm. Biliosorum quippe pulmo tenui & inepto ad concretionem succo nutritus emaciatur, flaccescit & opportunissimus est pro-

priæ substantiæ lacerationibus in conatu vehementi qualis euomentibus contingit, à quibus vlcus & phthisis. Propterea cibi solidiores & liberaliori manu naturis illis, vt phthisicis aliis omnibus offerendi, quorum ope pulmo fiat habitior, & firmiori substantia præditus angustet vasa quæ sordium materiam suggerunt vlceri. Sanguis enim paulo crassior qualis efficitur è cibis solidioribus fluori minus obnoxius est, facilius concrecit, & ampliorem fingit substantiam visceris. Ex aduerso cibi leues & liquidi phthisicis interdiciuntur quia liquidiorum sanguinem produciunt, qui citius resoluitur quam concreseat, aut concretus citissime dilabatur & resoluitur in viscere rarissimo & calidissimo. Hinc pulmonis marcor, mollities & ad phthisim propensio vel vlceris exedentis amplificatio & sordicies. Quamquam concedi possint vlcere nondum confecto ad refrigerationem viscerum solidioribus cibis permixti.

l. 2. de mor-
bis f. 151. v.
32. & 43. tum
f. 152. v. 25.

Altera causa quæ reddit homines ineptos ad euomendum est structuræ vitium quo thorax effingitur oblongus & angustus, ipsaque ceruix exilis & oblonga. Propterea quod amplitudo mutatur in longitudinem, & costæ quæ vehementer incuruari debent ad effingendam cavitatem continendis visceribus calidissimis & assiduo motu iactatis accommodatam, quodammodo rectæ conformantur. Ideoque thoracem procerum ac angustum reddunt, posteriore quidem parte rotundum, anteriore verò carinatum brutorum more, nisi conformatio tabulata obstitat. Hinc repetendaratio prominentiæ scapularum sine vlla structuræ ipsarum deprauatione. Ex hac etiam conformatione minor efficitur amplitudo diaphragmatis, quia thoracis angustia est in superiore sui parte, multoque maior in inferiori quâ nothæ costæ coeunt obliquè declinantes & admittunt circuitum carneum diaphragmatis. Minorem vero diaphragmatis amplitudinem sequuntur ex necessitate relaxatio minor vt contractio quæ propriæ sunt illius actiones. Ideoque minus obsequitur ventriculo dum subueritur nec adeo facile sursum contendit ad euomendum.

sect. 3. de articulis fol.
617. v. 53.

Quamquam id vnum satis esse potest vt illi qui sunt angusto & oblongo thorace vix euomant, quod eorum pharynx quæ vomendi meatus est, sit remotior à ventriculo quam in aliis, & exiliori longiorque sint œsophago. Qui præterea minus aptus est fibrarum reftarum reuolutioni ex aluo ad os (earū contractione facta quæ dici potest peristalticus œsophagi motus ex inferioribus ad superiora naturali contrarius) ex eo quod œsophagus in angustia thoracis, vt alia viscera quæ continentur in illius cavitare, comprimatur. Hoc ipsum quoque vitium familiare bilioforum quamplurimis qui angusto & oblongo thorace ac ceruice conformantur. Illius autem conformationis causam esse suspicor quod bilioforum calor ad febrilem propius accedit, & quod vt plurimum laborant caloris insiti congenita paupertate: proptereaque deterius obeunt naturæ functiones.

sect. 3. lib. 6.
Epid. f. 481.
v. 56.

& angusto finguntur pectore. Omnes enim laterum conformationes sunt eiusmodi propter imbecillitatem vitalis principij sue caloris primigenij, quod membra quidem extendit & vires exerit in longitudinem, aliis autem dimensionibus & amplitudini non sufficit.

Indicatio quæ primas obtinet post naturæ particularis dignitatem & necessitatem sumitur ex humoris propensione propter anni morbiq; tempus, hæc enim vincit indicationem quæ petitur ab humoris morbifici fonte. Ita febris initio bilem sursum purgare licet, quia ducendi sunt humores quæ vergunt modo loca convenientia sint.

Indicatio quæ petitur ab humoris morbifici fonte duas alias indicationes longè superat, ut in plurimis affectibus aurium, capitis & oculorum supra demonstravimus, & in ipsis pulmonum morbis, etsi plerique videantur adaugeri vomituum vehementiâ propter imbecillitatem partis affectæ morborumque conditionem. Ita phthisicos à decubitu pituitæ & salis sinceræ, vel eiusdem bili permixtæ sursum purgare licet adhibita cautione solius naturæ particularis. Hæc enim phthisis species exordium sumit à cerebro dum multâ pituitâ repletum laborat ex immoderatione caloris quem concipit. Pituita quippe quamquam frigidissima computrescit in capite defectu flabellationis propter immobilitatem, quia non potest ex eo reflueret per venarum angustias. Ideoque facta crassior & assatim collecta cavitates illius constipat & sufficiens spirituum comœatu destituta incalescit alieno calore. Deinde extranei caloris ope colliquata venulas omnes distendit fluidaque dilabitur in subiectas partes & pulmonem. Viscus enim rarissimum confestim offenditur & exulceratur ubi semel exceperit amplitudine sua pituitam salis quæ maximas nocendi vires assumpsit ex putredine. Itaq; quamquam pulmo sit pars imbecillima corporis, & phthisis (pessima morbi species illius visceris) adaugeri videatur euomendi conatu, propterea quod generatio carnis implendo vlceris necessaria impeditur. Et quia caro recens coagulata dilaceratur, quippe quæ disrumpi solet minima tussi vel vno pulmonis motu naturali, ex quibus phthisicorum curationis difficultas. Nihilominus tamen ubi morbus humoris de capite decumbit, ut à proprio primoque principio generationis, eius euacuatio non debet aliter fieri quâ vomitu, quo fons humoris exhauritur ipseque pulmo simul expurgatur eo qui iam decubuit & influxit in eius bronchia. Postquam vero ferinus humor vlcus inflixit visceri deorsum purgare decet ratione febris & vlceris quia fouentur à bile cuius euacuatio deorsum fieri debet. Proptereaque Hippocrates ingruente phthisi ex decubitu pituitæ salis purgationem per superiora præmittit ei quæ sit per inferiora, eademque purgationes alternis vicibus quater in anno repetit ad perfectionem curationis. In aliis omnibus phthisicorum differentiis quæ repetuntur ex variis pulmonum partibus affectis, raro deorsum purgat etsi prodeant à

Aph. 8. sect. 4.
l. de internis
affect. f. 193.
v. 48. & seq.

l. de locis in
hom. f. 68. v.
18.

loca max.
laudato de
internis aff.
f. 194. v. 10.

l. 3. de morb.
f. 191. v. 11. &

decubitu bilis cum pituita permixta nisi febris ingrauescat. Quin imo in hellebore præparatione quem frequententer illis exhibet, sedulo verat per-
 mixturem mellis metu diarrhoeæ quæ plerumque perniciofa phthificis
 propter expectorationis interceptionem.

Plerique hanc doctrinam quasi spuriâ legunt, sed eiusdem auctoris mentem concipere debent ex acutorum libro ubi totum negotium distinxit his verbis. *Hellebore curare decet eos quibus à capite decubitus est: quicumque vero suppurati sunt ex abscessibus aut venæruptione, vel propter intemperantiam aliamve causam vehementem, ægrotis eiuscemodi veratrum ne præbet, nihil enim profuerit, si quid autem funesti contingat veratrum in causa esse videbitur.* Quasi dixisset, tres sunt in vniuersum causæ tabis ab ulcere pulmonis, prima est pus ex vulnere thoracis vel ex aperta vomica partium thoracicarum; aut in amplitudine thoracis ex colliquatione genitum vel ex humorum exuperantia quos intemperantia inducit. *Supervacanea quippe corporis vniuersi quandoque conflunt in amplitudinem thoracis & in ea mutantur in pus quod illico substantiam pulmonis exedit & infligit vlcus à quo phthisis.* Altera causa tabis est insignis alicuius venæ pulmonis ruptio, quæ sanguinem profundit in amplitudinem thoracis vel in ipsa bronchia pulmonis, à quibus & ab ipsa parte diuisa expectoratur assiduo cum pure in quod breui commutatur. Tertia denique causa tabis eaque potentissima est acris & maligna distillatio, quæ mox infert vlcus ferinum parti ad erosionem paratissimæ. Quapropter illius malignitati mox occurrendum veratri porione qua caput, à quo decubitus exordium sumit, simul exhauritur & educitur id quod influxit in viscus. Vomitu vero curare tabe correptos à duabus aliis causis, interficere est. Aphorismus itaque quo purgatio per superiora tabidis præscribitur, intelligendus est de solis phthificis à maligna distillatione. Illis autem eam præscribi liquet vna lectione Aphorismorum, potissimum vero illius qui sequitur eum quo pronunciauit, *phthificos sursum purgare decet adhibita cautione*, statim quippe subiungit orationis recta sententia, nec vilo modo interrupta, quod alibi nusquam licetprehendere. *Melancholicos autem deorsum liberalius eodem rationio contrarias purgandi vias adhibentes.* Quasi diceret situs contrarios fontium morificorum manu ducere Medicos in purgatione sursum præscribenda phthificis à ferina distillatione & in purgatione deorsum præscribenda melancholicis. Nec in illis tantum morbis hanc indicationem diligenter observari debere, sed & in aliis omnibus; Hippocrati namque familiare subiectis hypothesibus doctrinas vniuersales & theoremata insinuare.

Hac inductus indicatione molitur omnes euacuationes in morbis, nec in dissimilibus tantum sed & in morbis eiusdem speciei. Sic aurium dolor atrox à pituita lenta in aurium anfractus è cerebro decumbente, frequen-

Acut. sect. 4.
f. 109. v. 3. &
seq.

1. de salubri
dieta f. 25. v.
41.

Aph. 3. sect.
4.

Aph. 9. sect.
4.

1. de affectibus
f. 179. v.
42.

tes, fatus, tepidos & attenuantium fumigiorum vires eludens, emetico purgante pituitam percuratur. Idem dolor à bile proveniens curatur iniectis, assumptis & admotis auri præsidii facultate naturali refrigerantibus, & exhibitio purgatio deorsum. Sedulo interim prohibita purgatione per superiora, postquam constitit ex iuvantibus & lædentibus otalgiam quæ sananda suscipitur non esse pituitosam.

Sic alui profluuium biliosum, quod à decubitu bilis è capite in abdomen per œsophygiū fieriprehenditur aliis signis eoque maximè quod aluum torminibus exerceat, curari debet primo conciliata vberiori & faciliore deiectione lubricis ac leuibus cibis, & cathartici benignioris opere vel hordei cremoris ad eluendum principium motui. Tum vehementioribus & eminus allicientibus purgatiuis, vt in aluum ducatur è cerebro bilis quæ ex hepate in ipsum profluxerat. Similiter aliud alui profluuium biliosum cum torminibus & nausea miscet otio, somno, vomitum sistentibus, & promouentibus euacuationem bilis per inferiora, qualis est melicrati dilutissimi potus omniaque refrigerantia.

Nec existimandum diarrhœæ tractationem quæ mox subsequitur huic methodo aduersari, quin imo planè consentiri, hæc enim sunt illius verba. *Quicumque venæ inferiores habent calidos & aluiinas egestionis acres & inequales; huiusmodi prodeunt illis à colliuatione. Quare si ferant vires hellebori potione illico reuelli debent.* Quasi dixisset helleborismus vitiosissimus est vbi cacochymia totum corpus occupat & in habitu, vel ex eo morbos parit in excretionum viis, vt in alui profluuiis ab vniuerso corpore prodeuntibus, qualia fiunt à colliuatione. Siquidem nutritias partes & totam corporis habitudinem malignus calor ita depopulatur & innati caloris vires infringit, vt colliquamentum mordax & acre sua sponte quâ datâ portâ ruat in pectus aut in excretionum vias. Sic in intestina procumbit ex quibus assiduo secedit egestionibus admodum dolorificis, acerbis, parcis & crebris ac inæqualibus propter eorum quæ liquantur varietatem. Quare quamprimum exhauriri debet antequam sistendæ colliuationi consulamus, alioquin enim vix compesci potest, quia colliquamentum vires instaurat maligni caloris à quo sobolescit & infringit naturæ robur. Helleborismus itaque, quia mox exhaurit vniuersum corpus & in aluum confluentes succos reuellit, appositissimum est huiusmodi diarrhœæ præsidium modo ferant ægroti vires & colliuationi deinceps occurramus vsu refrigerantium & incrassantium ciborum ac potuum. Alui vero profluuium pituitosum curatur primo superiora corporis euacuantibus & siccantibus vt erethinis & emeticis phlegmagogis, tum denique cibis & potibus aluum totum que corpus exsiccantibus. Similiter dysenteria quam bilis excitat sanatur purgatione per inferiora beneficio cholagogi cuiusdam benigni, vt lactis asinini quod bilem temperat & eluit ac partes ab

1. de locis in
hominie fol.
67. v. 3.

1. laudato f.
69. v. 20.

Acut. sect.
4. f. 112. v.
58.

Eiusdem lib.
sect. laudato
f. 113. v. 53.

1. de affect. f.
184. v. 10.

zestu vindicat. His artibus Heratolaus, Ctesicrates, Adrianus & Cance-
 filius liberati sunt saeuissimis dysenteriarum biliosarum cruciatibus. Dy-
 senteria vero quam pituitæ bili confusa decubitus infligit intestinis & ve-
 nis mesaraicis in quibus ipse sanguis aliena permixtione corrumpitur &
 secedit propter exulcerationem; eodem fere modo quo simplex alui pro-
 fluuium pituitosum sanatur errhinis & emericis phlegmagogis ac vniuer-
 sum corpus exsiccatibus. Sic in vteri fundo diffusa bile vel humore melan-
 cholico purgatio deorsum conuenit; pituita vero eandem cavitatem oc-
 cupante, scaturigo humoris exhaurienda purgationum per superiora cre-
 britate. Sic inflammatio pulmonis à decubitu pituitæ quam temulentia, ci-
 borum pituitosorum pilciumque vt anguillarum voracitas inducit elimi-
 nanda frequentibus emericis, à quibus abique negotio vel periculo pituito-
 sa illuies educitur ex arteriis & ipso pulmone. Ex aduerso pulmonis erysi-
 pelas ætate corripiens in dominatu bilis eiusque symptomatum vehemen-
 tiâ, curatur educto sanguine multoties iteratis vicibus è brachiis & aliis par-
 tibus. Indeque si perseveret infixus alicui parti dolor post exactum diem
 septimum fotu liuque demulceatur, vt bilis quæ morbi causa purgatione
 per inferiora tutius subduci possit. Febris quartana quæ morbis aliis ac po-
 tissimum febribus succedit, secessu curari debet, propterea quod oriri solet
 ex humore melancholico vel atra bile in quam flaua bilis & humores alij
 transeunt adustione. Quartana vero primigenia vomitu, quia plerumque
 sobolescit ex humore pituitoso crasso sincero vel eo bili permixto. Huius-
 cemodi quartanâ pueri creberrimè corripiuntur iisque familiaris est admo-
 dum, quis enim credat illos humorem melancholicum vel atram bilē ma-
 gis congerere quam viros & græte prouectiores. Sic apoplexia quæ nascitur
 ex humore pituitoso quem venæ iugulares celestæ trahunt in cerebri ca-
 uitates citato vomitu percuratur. Emeticis enim pituita excutitur è cerebri
 ventriculis & canitatibus in quibus innato frigore concretionem sanguinis
 inducebat, vnde stupor omniumque facultatum interceptio. Apoplexia
 vero sobolescens ex humoris melancholici decubitu, cuius metastases, pro-
 pter feri copiam qua deuehitur, admodum crebæ sunt & faciles; purga-
 tione per inferiora curari debet. Similiter hæc indicatio quæ ducitur ex
 humoris morbosici scaturigine varietatem lienosorum curationis inducit.
 Lienosis quippe laborantes à congestione bilis in liene clysteribus & se-
 cessu vacuari debent idque ætate potissimum propter humoris illius exu-
 perantiam. Nec immerito, nam vacuatio quæ sponte facta prodesse solet
 eadem salutaris est artificio Medici celebrata. *Lienosis autem salutaris est*
superueniens dysenteria quæ nihil aliud est quam vitellinæ & adustæ bilis
 quæ tumorem committebat in liene per loca naturæ legiconuenientia de-
 lectio. Maximeque postquam diu moras traxit in viscere sanguis suo rubro-
 que, cuius colore facilius intingitur quam pituita; quæ lienosos efficiens
 propter crassitiem maiori eger concussionem vt excutiat è spongiosissimi

l. 7. Epi
 353. v. 1 & 10.
 rum 12.
 l. de affecti-
 bus f. 183. v.
 41.

l. 2. de morb.
 mulierum f.
 284. v. 17. &
 20. tum 22.
 l. de internis
 affect. f. 192.
 v. 30 & 37. &
 13. de morb.
 f. 162. v. 31. &
 32.

l. 2. de morb.
 f. 151. & 152.

l. de internis
 affect. & l. 3.
 de morbis f.
 193. v. 9. & f.
 160. v. 5.

l. 2. de morb.
 f. 142. v. 5. tū
 v. 11.
 Probl. 19.

sect. 1.
 l. de affect. f.
 182. v. 27.

l. 2. & 3. de
 morb. f. 141.
 v. 28. & seq.
 tum f. 160. v.

17.
 l. 2. de morb.
 f. 145. v. 8.

l. de affect. f.
 182. v. 42.

Aph. 48. sect. 6.

f. de affect. f.
181. v. 48.
sect. 4. acur.
f. 114 v. 49. &
l. 2. de morb.
mul. f. 269.
v. 14. & fol.
263. v. 5.

visceris cavitatibus. Ideo qui lienosi fiunt à congestione pituitæ vomitu curari debent, vt eorum lien illuuiem qua turgēt etiam contumaciter adhærescentem in amplitudinem ventriculi excutiat, ipsumque caput inaniatur. Nam purgatio per inferiora non mediocriter illis obest agitato, & in affectam partem tracto humore qui excretioni reluctatur, & tumorem potius adauget quam minuit, vnde non iniuriâ lienosis interdicitur.

l. 2. de morb.
mul. f. 265.
v. 19.

Licet autem potentissima sit indicatio quæ petitur ex humoris morbifici principio, nihilominus tamen ea plerumque vincitur ab illa quæ sumitur à situ partis affectæ, puta dum morbificus humor est crassus & lentore præditus vt pituita. Siquidem pituita partes infra diaphragma sitas afficiēs propterea plerumque deorsum purgari debet, aut sursum simul & deorsum. Sic in oedemate totius abdominis & ipsius vteri quod idiopathico fluori rubro succedit solam purgationem deorsum imperat, vt in hydropē dictum superius. Similiter in aliis omnibus morbis ad hydropem propius accedentibus, & in quibus aluus insigniter incumuit, etsi prodeant à pituita, vix vnquam per superiora purgat, nisi desinente morbo & ægris conualescentibus aluus multum detumuerit. Itaque collectio bilis in capite non potest ea commoditate vacuari vomitu, quâ collectio phlegmatis in hypogastrio per inferiora repurgatur. Non modo propter dissimilitudinem consistentiæ, sed & propter meatuum conditionem qui patentiores & magis expediti tendunt in sedem. Quare pituitæ crassities qua redditur inepta refluxui, naturam & artem cogit vt hanc meatu proximo eliminent, puta diarrhœa si continueatur in hypogastrio, peritrhœa si dolorem pariat alicubi vt inter ventriculum & diaphragma, nec permeare possit in alterutrum ventrem, id est in cavitates intestinorum vel ventriculi; aut sudore liquata dissoluitur si diffusa sit in habitu corporis. Ideo pituita Simonis exanthemata parum pruriginosa committens hyemali tempestate; vomituum vehementiâ refluere non potuit, sed indigebat fumigiis & balneo quibus vt arcticis exhaustiretur ex habitu. Hinc morbi quamplures proprii mulieribus egent purgatione per inferiora, quod afficiant vterum qui morborum muliebrium causa cuique situs infra diaphragma, licet à pituita prodeant quæ

Aph. 14. sect.
7.

sect. 2. lib. 6.
Epid. f. 466.
v. 18.

ratione fontis excludi deberet vno vomitu. Ita mulierem, quam constat esse biliosam vel phlegmaticam (neutrum enim refert) ex inspectione muliebrium vacationis in arena, conciliandæ fecunditatis ergo deorsum purgat. Denique dum pituitosus humor non exuperat in cerebro nec ab eo profluxit, sed in aluina regione congestus est ex ingluuie vel errore partiū nutritiarum sufficit vna vacuatio per inferiora. Vt enim bilis è cibis & potibus in ventriculo genita vel in hunc aliunde confluens vno vomitu debet excludi; sic & pituita quæ generatur in intestinis aut in inferiori ventre sola vacatione per secessum vacuanda. Ita pituita quæ producitur ad excessum ex eluciborum phlegmaticorum bonis ægrorum rebus ex aluo deturbatur.

l. 4 de morb.
f. 167. v. 18.

OBSERVATIONES ANATOMICÆ.

*Auctore M. CLAUDIO TARDY, Doctore
Medico Parisiensi.*

TSI nullum sit vitium Reipublicæ literariæ perniciosius & apud eruditos viros absurdius tantologia & plagio, his tamen hoc malignissimo seculo nihil vulgarius est, cum scriptores pene omnes ex aliorum inuentis perperam concinnent Libros quorum diuturna lætione fatigati non recedimus eruditiores. Hæc vitia vehementer exosus me proprias tantum cogitationes scriptis consignaturum quondam pollicebar opuscula quippe mea scriptis alienis quæ videri possunt in ipsis fontibus intus mescere indecorum semper existimaui. Cômémorata vero vitia maxime vigent apud Anatomicos, quare ne quis eorum notam mihi inureret, aliquas obseruationes anatomicas illustres improbo labore & administratione propria quæsitæ editurus hæsi diu & euolui celebres anatomicos, at maxime gallicos omnes, ne quid alienum meis permiscerem, & tandem tribus postremis tractatibus editis eximias quasdam obseruationes inserui quas annis aliquot antea docueram in Medicorum scholis & passim multoties demonstraui, ante annos nouem Chirurgiam publice diu professus. Interim quædam supersunt obseruationes quarum aliquas decet hic subiicere, plurimas autem institui tradere idiomate vulgari quod inuidorum malignitate impulsus deinceps affectabo.

De structura.

Organorum structura quatuor constituitur, nempe situ, numero, magnitudine & conformatione siue configuratione interna & externa. Ista vero quatuor neque simul neque seorsum spectata, cogitari

Tippocrates li. possunt vllius actionis causa; quia posita sunt in sola quantitate & illius
ro proprio ca- modis qui plane sunt inertes. Verum structura munus vnicum est gere-
erique Medici. re convenientis domicilij vices, vnde corporis partes loci vocantur in
homine: quia calor illis insitus à vita primordiis, & cuius benignitate
perfunduntur ac vigent omnes, vnus est opifex omnium functionum.

Nihilominus tamen organorum structura dissimilis, earum varietatis
principium est, quia quicquid excipitur & quiuis opifex, subiecti & or-
ganorum conditionem sequi coguntur. Sic eadem facultas motrix in-
numeras functiones edit plane dissimiles, propter ossium & musculo-
rum structuræ varietatem. Sic idem ecclestis calor, propter materiæ di-
uersitatem, varia quoque producit animalia. Sic lumen & flamma pro-
pter subiectorum varietatem multum dissident. Sic idem color, conspe-
ctus ope dissimilium luminum, varius esse deprehenditur oculo. Sic ani-
mæ rationales, dotibus insitis æquales, simile quidquam nihil redolent
in vlllo, propter humanorum corporum structuræ dissimilitudinem.

Præterea quiuis opifex, etsi modum suis organis imponat, eorum ta-
men conditionem sequi quodammodo cogitur. Ideoque nihil mirum si
natiuus calor vnus & idem, variis organis exceptus, innumeras functio-
num promat species; eodem plane modo quo calor extraneus, aut hu-
mor idem morbosus diuersas partes afficiens, omnino dissimiles mor-
bos & symptomata inducit. Quare calor insitus vnus & idem consti-
tuit omnes facultates, & functiones elicit ex illis plane dissimiles, pro-
pter organorum structuræ dissimilitudinem. Hac autem functionum
varietatis vnicum principium est, quia sedes est insiti caloris & orga-
num simul siue medium quo functiones omnes exercet.

Quapropter obseruantes singulorum concinnitatem singularumque
particularum quæ quoduis organum constituunt, eas omnes aptitudine
stupenda deprehendemus ad operationem conspirare, quamquam ca-
lor vnus & spiritus eam promant. Sic in partibus generationi dicatis, illæ
venæ & arteriæ quæ gyris innumeris implicite mutuis & crebris anasto-
mosibus vniuntur, eo modo constructæ sunt, vt calor & spiritus influen-
tes in humido confusi rudimentum seminis efficiant diligenti permix-
tione. Hanc eam permixtionem fieri necesse est in angustis vasorum
seminalium, ex quibus non est foras erumpendi, nec ad intima corporis
remeandi locus. In aliis autem corporis partibus refluenti sanguini via
patet, atque ideo nulla fit in illis spumæ feminalis generatio.

Dum vero grata veneris imagine, spiritus & humor attrahuntur &
impelluntur in anfractuum continuitatem, tum spiritus breui dissolu-
retur per insensibiles meatus vasorū seminalium quibus coercentur, nisi
hec crassiora sensim fierent quo longius progrediuntur & elaboratius

De singulis par-
tium genitaliū
particulis & ea-
rum vsu.

semen continent. Nam venarum & arteriarum materiam seminis præparantium coalitu & confusione, utrimque tubulus vnicus efficitur arteriâ densior. Ea vero mediocris densitas ad continendos spiritus comparata est; alioquin enim *spiritus* opifex & præcipua materia seminis eiusque facultatum vehiculum, *resolutus fertur foras ob raritatem corporis* id est tubuli cuius angustia immediate continetur.

Expositio illust.
trillimi Aph. 63.
sect. v. quem
Gal. & omnes
post eum repu-
diarunt.

At è contra si structura vitio tubulus ille semini continendo dicatus nimia sit soliditatis, & membranas habeat crassiores quam par est, ita ut semini conficiendo nulla pene cavitatis relinquatur. In his corporibus defectu loci capaxis in quo sufficiens spirituum copia vehementer agitari & in humido confundi debet, nulla fit generatio seminis. Quod si conficiatur aliquantum, illud turgere non potest propter nimiam tubuli soliditatem. Quia nisi semen agitur à spiritibus illud imperfectum moratur in vasis, & otiosum corrumpitur impellentium spirituum defectu.

Nam semen turgere solet in fecundis propter amplitudinem vasorum ac spirituum vbertatem, & in illis opportunitate nacta catulliens insigniter intumescit: hinc enim vasa præparantia valde distenduntur & adeo tumescunt, ut longe breviora fiant. Ipsaque semen ejaculantia tantum longitudinis amittunt, quantum latitudinis & amplitudinis assequuntur. Ea vero causa est cur propter continuitatem cum epididymide testiculi sursum reuellantur ad inguen, & extremitas altera vasorum ejaculantium, transmissis in vetricam penemque fibris & calore, non est inutilis erigendo peni. Sic omnia vasa mulierum ut virorum angusta & anfractuosa sunt extra venere, eadem vero in coitu gyris in amplitudinem mutatis, lata & pene recta euadere putandum.

Itaque dum vasa semen ejaculantia, prædita sunt contumaci tunica rum soliditate & crassitie, quæ catullienti & distendenti semini non obsequitur, meatuque nimis exili vel nullo pertunduntur, *propter eam* vasis ejaculatorij *densitatem semen exilire non potest* nec confici. Sic angustia & plenitudo vasorum seminalium obsistunt ne pueri profundant semen; propterea quod humoris agitatio fieri non potest in angusto ple-
noque vase, nec ut in viris à catulliente semine pruritus excitatur, Quare defectu spirituum permixtionis in humido nulla fit in corpore puerili humoris agitatio, nec ejaculatio seminis.

Semen & spuma perficiuntur eodem plane modo, nec reuera dissident, ideoque Venus è spumante mari nata dicitur, id est ex humido corporis humani confuso spiritibus in infima sede. Nam spuma fit permixtione spiritus in humore, dum singuli comminuuntur in exiles particulas, & impliciti bullas effingunt, quæ sunt magis exiles & perma-

Altera part.
Aph. laudati.

1. de genitura f.
36. v. 7.

nentes quo vehementior atque diligentior est confusio spiritus in humido tenaci, quia contumacius hærent nec æqua facilitate dissoluntur. Itaut spuma constet innumerarum bullarum; propter exilitatem inaspectabilem coalitu.

Permixtio vero spiritus in humido spumam produciens, aliquando fit vt in mari, commotione locali sola; nunc ope caloris quo plurimo perfunduntur, vt in ebullientibus; nunc vtriusque simul conspiratione. Ita semen plerumque perficitur & profunditur ope caloris & agitatione locali simul. Aliquando vi caloris vnius quem phantasia commouet, vt familiare dormientibus & vigilantium quibusdam. Agitatione vero locali sola nunquam profundi potest, quia deficiente calore viget intensum frigus; atque ideo tum semen *præ frigidityte non incenditur*, nec impellitur ad vesiculas, *vt ad eum locum coaceruetur*, è quo foras exilire sollet impetu caloris & spirituum.

Aph. laud.
part. 3.

Vesicularum seminalium vsu.

L. de veteri
Medic.

Itaque semen in vasis pampiniformibus præparatur, excoquitur in epididymide vasisque ejaculatoriis; tertio denique vi caloris & attritu perficitur in vesiculis seminalibus, quæ sunt ex ejaculatorij dilatatione. Nam semen in ista tantum parte collectum nanciscitur amplitudinem loci, & in ea diligentissime permiscetur, ac motu penis attriti percelli potest; at vltima perfectio coctionis in accuratissima caloris in humido rerumque miscibilium confusione consistit. Nam legitima miscibilia compinguntur & crassescunt crebritate mixtionis vt coctione. Sic vnguentum probè consistentiæ & candidum paratur ex oleo & infusione simplicissima & tenuissima minij in aceto; lac virginalè multaue similia.

Sic aquea lentæque seminis substantia quamquam terrestris elementi prorsus expers, vt apparet ex eius resolutione, insigniter incrassatur; & interceptis spiritibus lucidissimis albedine tota perfundi solet in coitu non ante. Ac reuera semen in vesiculis animalium mox mactatorum velut aqueum crudumque deprehenditur. Dum vero penis attritu crebro concutitur, & incalescit inæqualibus allisum vesicularum cellulis, tanquam scopulis; tum semen incrassatur, ex eo quod vberissima spirituum seges è toto corpore confluit in hanc amplitudinem loci cui sedes in perinæo, vbi vehementior est calor & agitatio, & vnde non est erumpendi locus.

Siquidem licet ejaculatoria vasa plane non occæcentur & exoleant, postquam vesiculas effinxerunt, ea tamen multo exiliora sunt. Prætereaque magis angustantur circumiectâ glandulâ intra quam reconduntur, vt in vtriusque cavitatem deducantur. Vnde calore spiritibusque multis perfusum semen, & in anfractibus vesicularum turgens exi-

tum sibi parare non potest; nisi collectis viribus ac impetu facto, vi sibi viam referet; solutisque repagulis & diductis meatibus, frustulatum more grandinis, erumpat spirituum pernecitate deductum. Ea vero seminis copia profundi solet quæ vesiculas distendit & irritat, nec amplius contineri potest earum angustiis. Nihilominus tamen semper superest in vesiculis, quamquam plerumque crudius & parcius, ad nouas ejaculationes; postquam penis attritu denuo collectis viribus incanduit.

Quare prostata glandula præcipuus usus est, ut opponatur & obiciatur efferuescenti semini, ne præcocius erumpat. Ipsa siquidem non conficit semen nec vnquam continet intra se, sed alitur & intumescit excepta vligine quæ semine crassescente vberima separatur. Ac deinde prostata eadem humiditatis illius exuperantiam sensim refundit in vretæ meatum, ne lædatur acrimoniâ lotij, & ut oleosa delibutus humiditate dulcedinem veneris & illius irritamenta percipiat. Præterea lubricam viam sternit exilienti semini ut lotio, quod impetu quamquam vehementi non posset arefactum canalem cito traicere.

Itaque prostata glandulosæ partes illas assiduo proluunt humiditate saliali, qualis ea quæ fauces & articulos irrigat ad volubilitatem, maxime dum versantur in motu, quia glandulosæ partes omnes attritæ colliquantur. At si summa petulantia & crebritate veneris, vesiculæ cum præstatis exarescant inuadit urinæ difficultas solis humectantibus ad mouendis, iniiciendis & assumendis curanda: nisi præter ariditatem venenum subsit cui propriis alexipharmacis occurrendum. Porro mulieres profundunt semen liquidius, crebrius & minori voluptate quam viri; quia vesicularum seminalium & prostarum glandulosarum ope deficiuntur.

Prostarum
glandulosarum
usus.

Denique propter exuperantem calorem peccatur in commoda virorum fecunditatis, quia spiritus resoluuntur poris nimium rarefactis, ac materia seminis torretur & absorbetur inusta siccitate. Partes itaque genitales & omnes earum particule comparatæ sunt ea concinnitate aptissima consiciendæ spumæ propter exactissimam spiritus in humido mixtionem, quam vel solertissimus artifex vix æmulari posset.

Aph. laud. particula vltima.

Ita corpus hominis alitur ope venarum quæ longitudine & angustia sunt vtilis. Nam perpetuum est in naturæ & artis operibus ea quæ trahunt angustis meatibus aut orificiis allicere facilius & eadem vehementius expellere. Itaut angusto & oblongo tubulo trahens aut expellens imbecilla virtus validiorem vincat expellentem aut allicientem breui & amplo. Hinc foetuum calor imbecillimus è maternis visceribus calidissimis, ope vasorum vmbilicalium longitudinis & angustia,

purissimum sanguinem secretum prolicet. Hinc externæ corporis partes imbecillimo calore præditæ longissimis & exilibus venis, non minus quam viscera & partes calidissimæ brevibus & amplissimis, alimentum alliciunt. Hinc epaphæresis & saphæna, propter valis angustiam & longitudinem, valde potentius reuellit ac vniuersum corpus commouet quam ex venis superioribus.

Simili ratione totum corpus hominis, vt omnium viuentium, coalescit ex organorum suppellectile, cuius singula dissentaneis actionibus obcundis opportunissima sunt, ope caloris vnius intensioris aut remissioris. Etenim caloris præsentia & agitatio perennis in organo conuenienti volucres inuitat vt alarum remigio vtantur, innitantur pedibus potius quam capiti, sicque de cæteris quia cuiusvis organi concinnitas, etiam mox natas animantes ad exercitium propriæ functionis prouocat & vltro impellit. Sic organorum structura dissimilis opportunitatem præbet functionum varietati. Ac proinde sine structura vitiata sit, siue non, ipsa tamen symptomatum quæ fiunt in actione læsa varietatem inducit, indeque reliquorum omnium symptomatum dissimilitudinem accersit.

Quapropter vt actionum morborumque, sic & symptomatum varietas frequentius emergit è partium structuræ diuersitate, quam ex dissimili qualitatum gradu. Quamquam plerique nobis intemperiem crebrius obtrudant, vt omnium pene symptomatum causam, quia structura non est omnibus æque perspecta, nec omnia quæ spectant ad structuram, ideoque confugiunt ad intemperiem velut ad proprium incitiæ & ignauiaæ asylum. Hinc isti non concipiunt Hippocratis arcana qui grauissimas difficultates per ea quæ spectant ad organorum structuram, velut ex proprio fonte plerumque exponit.

De sanguine & aqua quæ profluxerunt & Christi Dom. latere vulnerato.

MIrari subit vanas & dissentientes Anatomicorum opiniones de sanguine & aqua quæ proruperunt è Christi Dom. latere vulnerato, nec non rationes quas impulsisse dicunt Euangelistam sanctissimum vt illius effluuii veritatem tantopere commendaret. Nam quidam contendunt id insigni miraculo contigisse, quia dextrum non sinistrum Christi Dom. latus lancea perfoßum fuit, & quia paucus humor in viuentibus intra pericardium continetur. Quasi non constet ex Euangelii contextu Christum D. vitam prius effudisse, ita vt antequam vulneraretur prorsus exanimis extiterit.

Verum D. Ioannis Euangelistæ assertionis tergeminatæ causam paulo diligentius inquirentes comperiemus eam nullomodo designare miraculi magnitudinem, in aliis enim Christi Dom. miraculis quantumvis maximis nunquam similibus & pluries iteratis assertionibus usus est Euangelista sanctissimus, in hac autem summi momenti opportunitate significare voluit indubitatam Christi mortem ex magnitudine vulneris quo principium facultatis vitalis atrocissime confossum est; quia solum vulnus lateris ventriculos aut vasa cordis penetrans emitte- re potest aquam & sanguinem. Nam Christi Dom. mors fidei articulus est ac illius resurrectio innititur eiusdem morti; proptereaque symbolo fidei mortuus & sepultus, tertio die surrexisset dicitur, quia soli mortui possunt resurgere.

Insuper erectorum ac suspensorum hominum nec non omnium brutorum cor in medio pectore continetur, vixque in alterutrum latus vel minimum propender, quamquam tota pene cordis moles in resupinatis potissimum cadaueribus ad sinistras partes reiecta deprehenditur, quia iecur in amplitudinem thoracis inanem concidit eamque totam pene opplet. Quare suspensorum dextrum latus immani vulnere ad vasa cordis aut ventriculos usque faucium non minus effundit aquam & sanguinem quam sinistrum; aqua quippe ex instituto naturæ familiariter continetur intra pericardij cauitatem, sanguis autem ex corde ut ex proprio fonte vberissime profluit. Quod autem pulsatio cordis percipitur in latere sinistro id contingit quia spirituosus ac sinister ventriculus cordis & arteria magna in arteriora thoracis eminent atque simul imperum pectus ad læuam.